

Jaarbericht Kinderrechten 2018

Kinderrechten
in Nederland

Migratie
Jeugdhulp
Uitbuiting
Kindermishandeling
Jeugdstrafrecht
Caribisch Nederland

unicef
NEDERLAND

DEFENCE for
CHILDREN

Kinderrechten &

02

Voorwoord

03

Leeswijzer

06

Migratie

16

Jeugdhulp

24

Uitbuiting

30

Kindermishandeling

38

Jeugdstrafrecht

46

Caribisch Nederland

Voorwoord

Op verschillende kinderrechten thema's in Nederland is in 2017 vooruitgang geboekt. Het ministerie van Justitie en Veiligheid gaat onderzoeken hoe de verblijfsregeling voor minderjarige slachtoffers mensenhandel kindvriendelijker kan worden gemaakt, en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft de aanpak van kindermishandeling aangemerkt als een absolute prioriteit. De flinke daling van het aantal kinderen dat in een politiecel terecht kwam nadat zij in verzekering waren gesteld door de politie, is een andere positieve ontwikkeling. Wij verwelkomen de aankondiging dat er volgend jaar jeugdstrafrecht zal worden ingevoerd op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Wij hebben ook zorgen over de naleving van kinderrechten in Nederland. Zorgen over de stijging van het aantal verdwijningen van alleenstaande kinderen uit de opvang. Omdat deze jongeren alleenstaand zijn en geen rechtmatig verblijf hebben, zijn zij kwetsbaar om slachtoffer te worden van mensenhandel. Andere zorgen hebben betrekking op de grote verschillen tussen gemeenten met betrekking tot de toegankelijkheid en kwaliteit van jeugdhulp. Ook staan mishandelde kinderen lang op wachtlijsten en krijgen zij onvoldoende tijdige en passende hulp. Dit laatste is het gevolg van bijvoorbeeld een te krap gemeentelijk budget, een gebrekkige samenwerking tussen instanties of problemen bij de aanbesteding en inkoop van benodigde zorg. Dat er nog steeds 12- en 13-jarigen worden opgesloten in justitiële jeugdinstellingen is een andere grote zorg, net als het feit dat er nog altijd 16- en 17-jarigen worden berecht via het volwassenenrecht. En wij maken ons zorgen over het gebrek aan inzicht in de situatie van kinderen in Caribisch Nederland, onder andere op het gebied van kinderbescherming.

De positieve ontwikkelingen en de zorgpunten met betrekking tot de kinderrechtsituatie in Nederland worden beschreven in het Jaarbericht Kinderrechten, dat dit jaar voor de elfde keer wordt uitgebracht door UNICEF Nederland en Defence for Children. Het Jaarbericht geeft een overzicht van de situatie van kinderen en jongeren in Nederland rond vijf thema's: kindermishandeling, jeugdhulp, jeugdstrafrecht, migratie en uitbuiting.

Zoals gebruikelijk wordt er in het Jaarbericht uitgebreid teruggeblikt op het voorgaande jaar. 2017 was het jaar waarin er Tweede Kamerverkiezingen werden gehouden en het jaar waarin het kabinet Rutte III aantrad. Kinderen worden in dit regeerakkoord verschillende keren expliciet genoemd. Er zijn extra middelen aangekondigd voor regelingen voor ouders met kinderen en voor armoedebestrijding. Ook is er aandacht voor herstelrecht in het jeugdstrafrecht. Toch zien we ook zorgpunten: zo ontbreken structurele maatregelen om de oorzaken van armoede onder kinderen aan te pakken, en de kinderpardonregeling wordt in zijn huidige vorm gehandhaafd. Dit is verontrustend. In deze elfde editie van het Jaarbericht Kinderrechten wordt een nadere analyse van de ontwikkelingen in 2017 gegeven. Ook worden er concrete aanbevelingen gedaan om de situatie van kinderen en jongeren te verbeteren.

Het Jaarbericht Kinderrechten dient als inspiratie voor Tweede Kamerleden, leden van het kabinet en voor iedereen die met kinderen werkt. Door de aanbevelingen uit het Jaarbericht op te volgen, kan de naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag in Nederland worden verbeterd.

Den Haag/Leiden, juni 2018

Suzanne Laszlo
Directeur UNICEF Nederland

Aloys van Rest
Directeur Defence for Children

Leeswijzer

In het Jaarbericht Kinderrechten wordt de kinderrechtsituatie van vijf groepen kwetsbare kinderen in Nederland geanalyseerd: slachtoffers van kindermishandeling, kinderen die jeugdhulp nodig hebben, kinderen die te maken hebben met het jeugdstrafrecht of met het migratierecht en slachtoffers van uitbuiting.

Per onderwerp zijn vanuit het VN-Kinderrechtenverdrag beginselen vastgesteld die het uitgangspunt moeten vormen voor het desbetreffende beleidsterrein. Op basis van deze beginselen zijn indicatoren geformuleerd die ontwikkelingen in de kinderrechtsituatie meten. De indicatoren zijn door de jaren heen hetzelfde gebleven, voor zover dat mogelijk en relevant was. Andere relevante cijfers, die zich niet direct tot één van de indicatoren verhouden, zijn in de tekst van de verschillende hoofdstukken opgenomen.

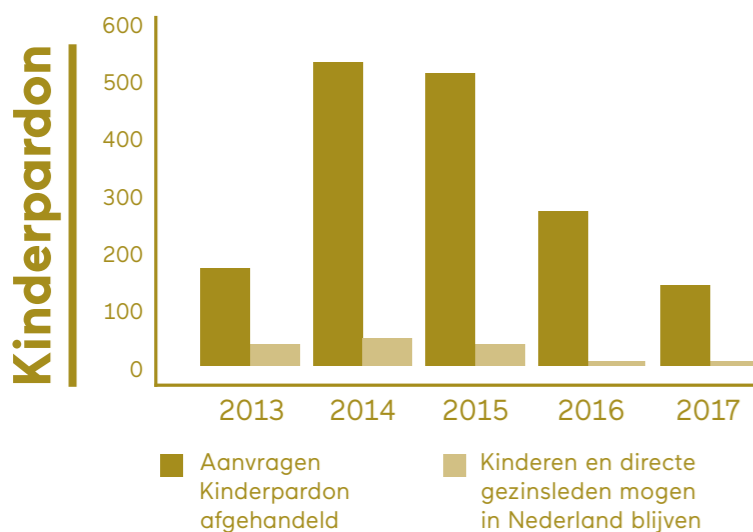
Soms missen er cijfers, bijvoorbeeld in het hoofdstuk Kinderrechten & uitbuiting. De cijfers over uitbuiting zijn in mei 2018 nog niet beschikbaar. Zorgelijker is het volledige gebrek aan cijfers over de kinderrechtsituatie in Caribisch Nederland. Daarnaast ontbreekt er nog altijd een aantal cijfers bij het hoofdstuk Kinderrechten & kindermishandeling. Er zijn bijvoorbeeld geen uniforme gegevens over het aantal gemelde gevallen van kindermishandeling en huiselijk geweld op landelijk niveau. Ook wordt niet landelijk geregistreerd wat de wacht- en doorlooptijden zijn voor kinderen die bij Veilig Thuis gemeld zijn.

In ieder hoofdstuk wordt een analyse gegeven van de ontwikkelingen van het afgelopen jaar. Deze analyse is gebaseerd op cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek en op cijfers van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, deze cijfers worden speciaal voor het Jaarbericht opgevraagd. Alle cijfers gaan over het jaar 2017.

De kinderrechtelijke beginselen, de indicatoren en de analyse van de cijfers en ontwikkelingen vormen samen de basis voor de beleidsaanbevelingen die per hoofdstuk zijn opgesteld.

Achterin het Jaarbericht Kinderrechten 2018 zijn samenvattingen opgenomen van het VN-Kinderrechtenverdrag en van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderoprostitutie en kinderpornografie.

Kinderrechten in cijfers

Verdwijningen

minderjarige
asielzoekers uit de
vreemdelingenopvang

2012	2013	2014
160	160	110
2015	2016	2017
160	290	360

Uitbuiting

54%

meer meldingen van
online beeldmateriaal
kindermisbruik

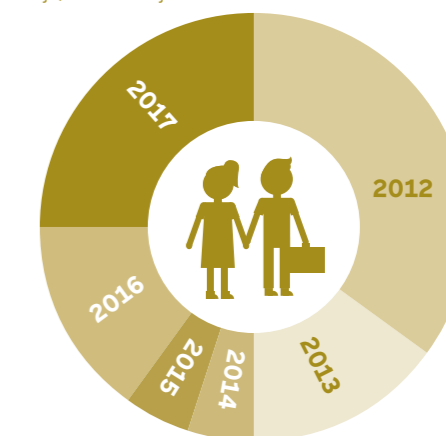
Jeugdhulp

2.710

KINDEREN EN JONGEREN
IN GESLOTEN JEUGDZORG

Migratie

Op grond van het VN-Kinderrechtenverdrag mag geen enkel kind gedetineerd worden op grond van zijn/haar verblijfsstatus.

Aantal alleenstaande
minderjarigen in
vreemdelingenbewaring
of grensdetentie

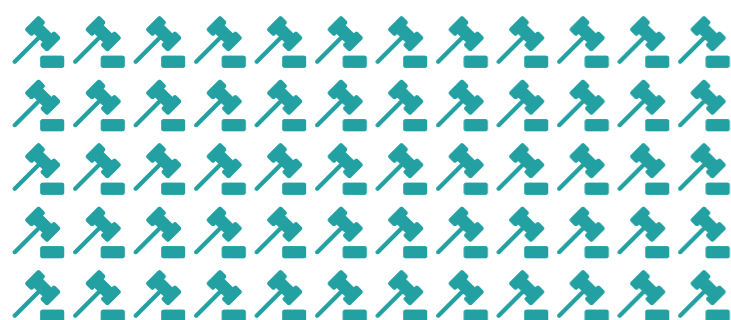
2012	2013	2014
70	30	10
2015	2016	2017
10	30	50

Kindermishandeling

820

ontuchtzaken met
minderjarigen geregistreerd

Strafrecht

30.369 minderjarigen zijn ooit
opgenomen in de DNA
databank voor strafzaken

Jeugdhulp

21.440

KINDEREN EN
JONGEREN IN
DE PLEEGZORG

Jeugdhulp

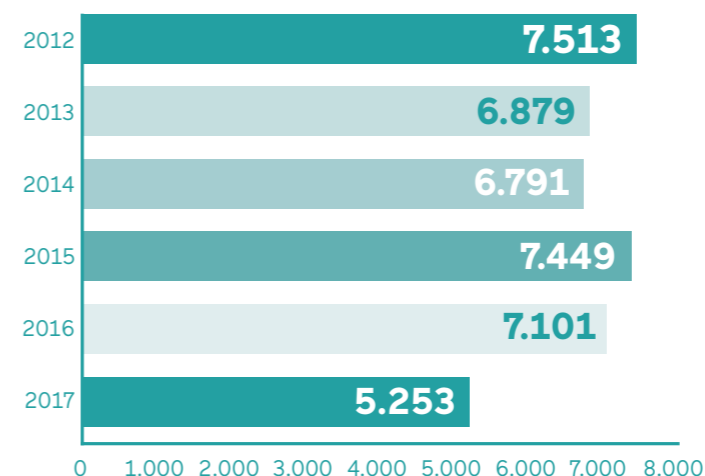
292.000 kinderen en jongeren
groeien op in armoede

Kinderporno

800%

TOENAME MELDINGEN
KINDERPORNO sinds 2012

Kinderen in politiecel

Kinderrechten & migratie

Duidelijkheid en perspectief zijn belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. De vele verhuizingen van kinderen in de asielprocedure zijn schadelijk voor hun ontwikkeling. Ook het uitzetten van kinderen die al vijf jaar of langer in Nederland verblijven, is onverantwoord.

Belang van het kind in de procedure

Bij de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children komen beschikkingen van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) voorbij waaruit onvoldoende blijkt hoe er aan het belang van het kind is getoetst en hoe dit is afgewogen tegen de belangen van de staat. Kinderen krijgen hierdoor niet altijd de bescherming waar zij recht op hebben. In het Jaarbericht Kinderrechten 2017 is reeds gewezen op het feit dat het ingediende wetsvoorstel om het belang van het kind te verankeren in de migratiewetgeving een belangrijke stap is om de positie van vluchtelingen- en migrantenkinderen te verbeteren. Het wetsvoorstel werd op 19 september 2016 ingediend door de Partij van de Arbeid en GroenLinks, maar is nog niet behandeld in de Tweede Kamer. Een verankering van het belang van het kind is nodig omdat kinderen op grond van de huidige wetgeving in principe aan dezelfde eisen als volwassenen moeten voldoen om een verblijfsvergunning te krijgen.

Het kinderpardon

In 2017 werden er honderd aanvragen voor het kinderpardon ingediend waarvan er meer dan negentig werden afgewezen. Het aantal aanvragen ligt beduidend lager dan in 2016, toen 270 kinderen een beroep op de regeling deden. Het feit dat het kinderpardon in 2017 steeds minder wordt aangevraagd, betekent niet dat er minder gewortelde kinderen zijn. Het lijkt erop dat er vanwege het hoge afwijzingspercentage nauwelijks nog beroep op de regeling wordt gedaan. Ondanks het feit dat vrijwel geen enkel geworteld kind een verblijfsvergunning op grond van de definitieve kinderpardonregeling krijgt, blijft de huidige regeling gehandhaafd in het regeerakkoord van kabinet Rutte III.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat er in veel gevallen schade aan de ontwikkeling van kinderen wordt toegebracht wanneer zij na vijf jaar verblijf worden uitgezet.¹ Zestien organisaties, waaronder UNICEF Nederland en Defence for Children, hebben het kabinet daarom opgeroepen een wet te maken die voorziet in een verblijfsrecht voor alle gewortelde kinderen die voor

Kinderrechten- beginselen

- **Het belang van het kind staat voorop in het vreemdelingenbeleid** (artikel 3 IVRK).
- **Alle rechten gelden voor alle kinderen; kinderen mogen niet op grond van hun verblijfsstatus worden uitgesloten van hun rechten** (artikel 2 IVRK).
- **Kinderen hebben recht op een goede ontwikkeling en op respect voor hun identiteit en privéleven** (artikel 6, 8 en 16 IVRK).
- **Migrantenkinderen met een handicap hebben recht op bijzondere zorg zonder discriminatie** (artikel 2 en 23 IVRK).
- **Kinderen horen bij hun ouders op te groeien, tenzij dat niet in hun belang is** (artikel 9 en 10 IVRK).
- **Alleenstaande minderjarige vreemdelingen hebben recht op extra bescherming** (artikel 2, 20, en 22 IVRK).
- **Kinderen mogen alleen als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur gedetineerd worden** (artikel 37 sub b IVRK).
- **Aan elke kind dat de vluchtelingenstatus heeft of deze wenst te verkrijgen, zal speciale bescherming worden geboden** (artikel 22 IVRK).

↘ wij bevelen aan dat

- alle kinderen die voor hun achttiende levensjaar langer dan vijf jaar in Nederland zijn nadat zij een verblijfsvergunning hebben aangevraagd verblijfsrecht krijgen;
- de regering het belang van het kind in de migratiewetgeving verankert.

¹ M.E. Kalverboer en. A.E. Zijlstra, 'De schade die kinderen oplopen als zij na langdurig verblijf in Nederland gedwongen worden uitgezet', Rijksuniversiteit Groningen 2006.

Indicatoren

Indicatoren	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹	verschil tov 2016
Aantal alleenstaande minderjarigen in vreemdelingenbewaring/grensdetentie	70	30	10	10	30	50	+ 67%
Aantal kinderen in gezinnen vreemdelingenbewaring/grensdetentie	350	280	120	130	150	130	- 13%
Aantal aanvragen verblijf van kind bij ouder in Nederland	9.840	8.890	11.880	16.940	19.900	8.690 ²	- 56%
Aantal afgehandelde aanvragen kind bij ouder in Nederland	9.980	9.300	9.330	15.260	16.190	15.200 ³	- 6%
Percentage afwijzingen aanvragen verblijf van kind bij ouder in Nederland	57%	27%	18%	17%	19%	27% ⁴	
Aantal kinderen in gezinslocaties	1.100	1.080	1.040	1.000	930	990 ⁵	+ 6%
Verblijfsduur in gezinslocaties in dagen	219	349	484	560	570	634	+ 11%
Aantal aanvragen voor de definitieve kinderpardonregeling ⁶	-	880	470	440	270	100	- 63%
Aantal afgehandelde aanvragen voor de definitieve kinderpardonregeling ⁷	-	170	530	510	270	140 ⁸	- 48%
Aantal inwilligingen voor de definitieve kinderpardonregeling ⁹	-	30	40	30	<10	<10	- ¹⁰
Aantal afwijzingen voor de definitieve kinderpardonregeling ¹¹	-	570	520	450	260	110	- ¹²
Verhuizingen	3.790	1.690	1.630	2.280	3.500	3.260	- 7%
Aantal aanvragen buitenschuldbeleid AMV						<10	
Aantal afgehandelde aanvragen buitenschuldbeleid AMV						<10	
Aantal inwilligingen buitenschuldbeleid AMV						0	

¹ Bron van de cijfers uit deze tabel: Brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid van 26 maart 2018.

² 5.520 aanvragen voor toelating en verblijf (TEV) en 3.170 nareisaanvragen van een kind bij een ouder.

³ 5.550 afgehandelde TEV aanvragen en 9.650 afgehandelde nareisaanvragen.

⁴ 530 afwijzingen in de TEV procedure en 3.560 afwijzingen in het kader van nareis.

⁵ Aantal kinderen in gezinslocatie op 1-1-2018.

⁶ Het betreft hier zowel hoofdpersonen als gezinsleden, afgerond op tientallen.

⁷ Het betreft hier zowel hoofdpersonen als gezinsleden, afgerond op tientallen.

⁸ Wanneer het aantal afwijzingen en toekenningen bij elkaar worden opgeteld, komt men niet uit op 140.

Dit komt doordat het ministerie de cijfers afrondt op tientallen en doordat sommige aanvragen worden ingetrokken (die worden als afgehandeld beschouwd maar betreffen noch een inwilliging, noch een afwijzing).

⁹ Het betreft hier zowel hoofdpersonen als gezinsleden, afgerond op tientallen.

¹⁰ Het verschil is in percentages niet goed aan te geven vanwege de afronding op tientallen.

¹¹ Het betreft hier zowel hoofdpersonen als gezinsleden, afgerond op tientallen.

¹² Het verschil is in percentages niet goed aan te geven vanwege de afronding op tientallen.

63%

daling van het aantal aanvragen voor de kinderpardonregeling

hun achttiende levensjaar langer dan vijf jaar in Nederland zijn nadat zij een verblijfsvergunning hebben aangevraagd. Deze oproep krijgt brede steun. In december 2017 startte de maatschappelijke campagne 'Ze Zijn Al Thuis' tegen de uitzetting van ruim vierhonderd gewortelde kinderen. Onder de petitie staan inmiddels meer dan 78.000 handtekeningen. Daarnaast hebben 34 gemeenten moties aangenomen waarin zij pleiten voor een humaan kinderpardon en zijn er 158 lokale campagnes gestart om aandacht te vragen voor de situatie van gewortelde kinderen.

Een handicap, ernstige ziekte of extra zorgbehoefte

Ieder kind heeft recht op de best mogelijke zorg in Nederland, ongeacht de verblijfsstatus. Veel vluchtelingen- en migrantenkinderen met een handicap of een ernstige ziekte krijgen echter niet de zorg die zij nodig hebben. Op de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children is het aantal zaken over deze problematiek gestegen van 40 in 2016 naar 57 in 2017. Veel kinderen lijden onder de woonomstandigheden in asielzoekerscentra (*onderzoek RTL Nieuws, 10 april 2018*). De opvangvoorzieningen zijn niet altijd toegerust op hun speciale behoeften.

Er zijn geen cijfers beschikbaar over het aantal kinderen in asielzoekerscentra dat jeugdzorg krijgt en het is niet inzichtelijk hoeveel geregistreerde meldingen er zijn voor jeugdzorg. Dit is zorgwekkend omdat het op deze manier niet inzichtelijk is of vluchtelingen- en migrantenkinderen daadwerkelijk toegang tot deze voorzieningen hebben.

Verhuizingen en opvang

In 2017 moesten 3.260 kinderen verhuizen. Dit is een lichte daling ten opzichte van het aantal verhuizingen in 2016. In dat jaar werden 3.500 kinderen gedwongen om te verhuizen. Op 31 december 2017 verbleven er circa 7.300 kinderen in opvanglocaties van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Eind 2016 lag dat aantal op 8.070.

In navolging van een overgenomen motie van de ChristenUnie om geen schoolgaande kinderen meer te verhuizen, staat in het regeerakkoord van het kabinet Rutte III opgenomen dat het aantal verhuizingen voor deze groep kinderen

50

alleenstaande minderjarigen in vreemdelingenbewaring/grensdetentie

↘ wij bevelen aan dat

- de regering de rechten van vluchtelingen- en migrantenkinderen met een handicap of ernstige ziekte verankert in wetgeving en beleid;
- het COA passende opvang voor gehandicapte kinderen en kinderen met een zorgbehoefte realiseert, ook wanneer daarvoor uitgeweken moet worden naar voorzieningen en opvang in de gemeente;
- het COA actief de samenwerking zoekt met gemeenten. Gemeenten zijn vanaf 2019 verantwoordelijk voor jeugdzorg voor asielzoekers- en migrantenkinderen;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport cijfers bijhouden over de toegang van vluchtelingen- en migrantenkinderen tot jeugdzorg.

wordt beperkt. Dit is een stap in de goede richting. Het feit dat vluchtelingen- en migrantenkinderen vaak moeten verhuizen, is schadelijk voor hun ontwikkeling. Op 6 april 2018 kondigde het COA echter aan dat elf COA-locaties gaan sluiten. Het is onduidelijk of de kinderen die in deze locaties verblijven naar een plek worden verhuisd waar zij gedurende de rest van hun procedure kunnen blijven. Het is zorgelijk dat de verhuizingen van schoolgaande kinderen in de praktijk gewoon door lijken te gaan. De staatssecretaris moet uitvoering geven aan de overgenomen motie. Naast het feit dat het kabinet heeft aangegeven dat het aantal verhuizingen voor schoolgaande kinderen beperkt zullen worden, blijkt uit het regeerakkoord dat het kabinet voornemens is om kleinschalige opvangvoorzieningen te creëren. Hiermee wil het kabinet de opvang verbeteren. Door grootschalige opvang komt het belang van het kind in het gedrang, evenals de privacy en veiligheid. Het is echter zorgwekkend dat het kabinet vier jaar uit lijkt te gaan trekken om dit nieuwe opvangmodel te realiseren.

Gezinshereniging

In 2017 is er een aantal positieve ontwikkelingen geweest op het gebied van gezinshereniging. In de zaak *Chavez-Vilchez* oordeelde het Hof van Justitie van de Europese Unie dat een buitenlandse ouder verblijfsrecht kan krijgen om bij haar of zijn Nederlandse kind te zijn. Hiermee heeft het Hof duidelijk gemaakt dat de rechten van kinderen de doorslag geven en dat hun belang voorop moet staan. Een andere positieve ontwikkeling is de aanpassing van het gezinsherenigingsbeleid voor vluchtelingen uit Eritrea. Gezinshereniging was voor deze mensen problematisch, omdat het ingewikkeld is om officiële documenten uit Eritrea te verkrijgen. Met de aanpassing van het beleid worden naast officiële documenten ook andere documenten die kunnen bijdragen aan het aannemelijk maken van de identiteit of gezinsband bij het beoordelen van de nareisaanvraag meegenomen. Ook zal de IND, gelet op het belang van het kind, eerder een DNA-onderzoek aanbieden om de gezinsband vast te stellen.

De aanpassing van de regels is een positieve ontwikkeling, maar daarmee zijn de problemen in de praktijk nog niet opgelost. Zo worden er nog steeds bijzonder strenge eisen gesteld aan de documenten die de gezinsband moeten bewijzen. Dit blijft voor veel mensen een onneembare horde. Er liggen bovendien nog zeer veel nareiszaken te wachten op een beslissing van de IND. De IND heeft in 2017 in slechts 14% van de nareisaanvragen voor een 'machtiging tot voorlopig verblijf' (MVV) in eerste aanleg binnen de wettelijke termijn beslist, in 2016 was dit percentage nog 48% (*rapportage Vreemdelingenketen 2017*). De wachttijd is nog steeds langer dan een half jaar, terwijl de staatssecretaris eerder stelde dat de wachttijd in de zomer van 2017 moest zijn genormaliseerd (drie maanden met de mogelijkheid tot verlenging naar zes maanden).

In 2016 deden 19.900 kinderen een aanvraag voor een verblijfsvergunning bij een ouder in Nederland. In 2017 werden er slechts 8.690 aanvragen gedaan, een daling van 56%. De oorzaak is vermoedelijk dat er ook minder mensen asiel aanvragen in Nederland. Daarnaast is het opvallend dat er in 2016 meer aanvragen werden afgehandeld dan in 2017 en dat het toekenningspercentage in dat jaar hoger lag. In 2016 werd 81% van de aanvragen toegelaten en in 2017 was dat percentage 73%. Er wordt door het ministerie van J&V niet bijgehouden hoeveel ouders een verblijfsvergunning aanvragen bij hun kind. Hierdoor is geen totaalbeeld te geven van de uitwerking van het huidige gezinsherenigingsbeleid.

Cultuursensitieve interpretatie van het gezin

In het gezinsherenigingsbeleid wordt geen cultuursensitieve interpretatie gegeven aan het begrip 'gezin'. In Westerse (Nederlandse) begrippen bestaat een gezin uit vader, moeder en kinderen. In veel andere culturen is een gezin echter veel breder dan alleen het kerngezin. Tot het gezin behoren bijvoorbeeld ook neefjes en nichtjes voor wie gezorgd wordt, omdat oom en tante zijn gestorven of omdat zij wegens een andere reden de zorg niet (meer) aankunnen. Deze kinderen zijn vaak niet geadopteerd of officieel als pleegkinderen geregistreerd en daardoor is het lastig om te bewijzen dat zij tot het gezin behoren. Hier zou een oplossing voor gevonden moeten worden.

Wij bevelen aan dat

- het ministerie van Justitie en Veiligheid concreet maakt hoe wordt voorkomen dat schoolgaande kinderen moeten verhuizen en welke gevolgen dit heeft voor het opvangbeleid en de praktijk;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid opdracht geeft voor de ontwikkeling van kleinschalige opvanglocaties voor alle vluchtelingen- en migrantenkinderen.

Wij bevelen aan dat

- het ministerie van Justitie en Veiligheid zorgt dat ouders en (pleeg)kinderen zo snel mogelijk herenigd worden en de wachttijden voor gezinshereniging wegwerkt;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid het aantal ouders dat verblijft bij zijn of haar kind aanvraagt, registreert;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid een cultuursensitieve definitie van het begrip 'gezin' hanteert.

1.181

alleenstaande kinderen vroegen asiel aan in Nederland

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen

In 2017 vroegen 1.181 alleenstaande kinderen asiel aan in Nederland. 41% van de kinderen komt uit Eritrea, 11% uit Algerije en 6% uit Marokko.²

Buitenschuldbeleid

Voor alleenstaande kinderen die jonger dan vijftien jaar zijn bij binnenkomst in Nederland bestaat er sinds de herijking van het beleid in 2013 een speciaal buitenschuldbeleid. Dit beleid houdt in dat alleenstaande kinderen eerder in aanmerking zouden moeten komen voor een verblijfsvergunning dan volwassenen wanneer zij buiten hun schuld niet kunnen terugkeren naar het land van herkomst. Echter, op de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children is slechts één zaak bekend waarin een buitenschuldvergunning is verleend aan een kind dat jonger was dan vijftien jaar ten tijde van de eerste asielaanvraag. In 2017 werden er minder dan tien aanvragen voor een vergunning op grond van het speciale buitenschuldbeleid voor alleenstaande kinderen ingediend en werd er geen enkele vergunning op grond van dit beleid toegekend. De mogelijkheid tot ambtshalve toetsing en verlening van de speciale buitenschuldvergunning wordt in de praktijk vermoedelijk niet of nauwelijks gebruikt.

Leeftijdscriminatie

Naast het feit dat het buitenschuldbeleid voor alleenstaande kinderen nauwelijks wordt toegepast, worden kinderen die vijftien jaar of ouder zijn wanneer zij in Nederland aankomen van dit beleid uitgesloten. Het is onduidelijk waarop deze leeftijdsgrens is gebaseerd en voor het gemaakte onderscheid wordt geen rechtvaardiging gegeven. Dit is in strijd met artikel 2 van het VN-Kinderrechtenverdrag (non-discriminatiebeginsel). Aan ieder kind moet dezelfde mate van bescherming worden geboden, ongeacht de leeftijd van het kind. Dit volgt onder andere uit de Joint General Comment no. 4 (2017) van het VN-Kinderrechtencomité. Het comité geeft daarin aan bezorgd te zijn over het feit dat aan migrantenkinderen van vijftien tot achttien jaar minder bescherming wordt geboden dan aan kinderen die jonger zijn dan vijftien jaar. Het comité roept staten op aan ieder kind dezelfde mate van bescherming te bieden.

'Gedoogd' verblijf

In de praktijk verblijven veel alleenstaande kinderen aan wie geen vergunning wordt verleend tot hun achttiende in Nederland zonder identificatiepapieren en zonder toekomstperspectief. Deze kinderen lopen vaak voor hun achttiende

² Immigratie en Naturalisatiedienst, 'Asylum trends', december 2017.

verjaardag weg uit de opvang omdat zij bang zijn om te worden uitgezet zodra zij achttien worden. Wanneer kinderen achttien worden, vervalt de plicht van de Staat om ervoor te zorgen dat er adequate opvang beschikbaar is in het land van herkomst, en kan de jongere worden uitgezet. In 2017 liepen tien alleenstaande kinderen weg uit de Beschermd Opgang en 350 kinderen vertrokken uit andere vormen van COA-opvang. Het aantal kinderen dat uit andere vormen van COA-opvang is verdwenen, ligt in 2017 beduidend hoger dan in 2016. In 2016 verlieten 260 kinderen andere vormen van COA-opvang. Het is onduidelijk waar deze jongeren nu verblijven.

Wij vinden dat de overheid naar een duurzame oplossing voor deze jongeren moet zoeken. Een duurzame oplossing is een langetermijnoplossing die zo vroeg mogelijk wordt vastgesteld. Het belang van het kind moet worden meegewogen bij het bepalen van de duurzame oplossing en er moet rekening worden gehouden met de familieomstandigheden, achtergrond, nationaliteit, religie en cultuur, veiligheid, risico's met betrekking tot mensenhandel, bijzondere kwetsbaarheden en beschermingsbehoeften. Ook moet er rekening worden gehouden met de mening van het kind en moet er voor zowel het kind als het verantwoordelijke land een mogelijkheid zijn om de langetermijnoplossing te herzien.

Opvang

Wij maken ons zorgen over het feit dat er nog altijd alleenstaande kinderen in grootschalige opvangvoorzieningen verblijven. Grootschalige opvanglocaties, zoals campussen, zijn schadelijk voor de (emotionele) ontwikkeling van kinderen. De locaties zijn niet veilig, kinderen zijn er ongelukkig en veel kinderen verdwijnen.³ De campussen zouden per 1 januari 2016 worden gesloten, maar begin 2017 bestonden er nog steeds campussen en het is niet duidelijk of deze locaties inmiddels gesloten zijn. Daarnaast lijkt kleinschalige opvang slechts op papier gerealiseerd te zijn. Er zijn locaties die door het COA en het ministerie van Justitie en Veiligheid geen campus meer worden genoemd omdat er verbouwingsingrepen zijn geweest. De kinderen verblijven daar weliswaar in kleinere units, maar deze units zijn nog altijd gelegen op grootschalige asielzoekerscentra. De staatssecretaris heeft toegezegd de kleinschalige opvang te gaan evalueren.

40

kinderen zijn uitgezet naar Afghanistan, waaronder 10 alleenstaande kinderen

↘ wij bevelen aan dat

- het ministerie van Justitie en Veiligheid de leeftijdsgrens van vijftien jaar in het buitenschuldbeleid voor alleenstaande kinderen schrappt;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid de criteria van het speciale buitenschuldbeleid voor alleenstaande kinderen versoepelt, zodat kinderen er daadwerkelijk voor in aanmerking kunnen komen;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid de belofte waarmaakt dat grootschalige opvangvoorzieningen worden gesloten;
- duurzame oplossingen worden gegarandeerd;
- de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid zich er hard voor maakt niet alleen de opvang voor alleenstaande kinderen in 2018 te evalueren, maar daarbij het hele AMV-beleid onder de loep neemt en nagaat of de doelen van het beleid worden behaald.

³ Defence for Children - ECPAT the Netherlands, 'De rol van voogden in de bescherming tegen kinderhandel en uitbuiting: knelpunten en aanbevelingen', nationaal rapport 2013.

Afghanistan

De Nederlandse overheid zet kinderen nog steeds gedwongen uit naar Afghanistan. In 2017 zijn er veertig kinderen, waaronder tien alleenstaande kinderen, naar dit land uitgezet. In Afghanistan is het gevaarlijk en veel kinderen leven er in levensbedreigende en erbarmelijke omstandigheden. Het dagelijkse geweld van verschillende gewapende groepen eist in Afghanistan veel burgerslachtoffers, onder wie kinderen. De Afghaanse overheid is niet in staat om kinderen voldoende bescherming te bieden. Dit blijkt onder andere uit het rapport 'Forced back to danger: asylum-seekers returned from Europe to Afghanistan' van Amnesty International (oktober 2017) en uit het rapport 'Escaping War: where to next? The challenges of IDP Protection in Afghanistan' van de Norwegian Refugee Council, IMDC en Samuel Hall (januari 2018).

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State oordeelde op 21 maart 2018 dat de veiligheidssituatie in Afghanistan als geheel zorgelijk is. Echter, asielzoekers uit Afghanistan hebben volgens de Afdeling geen recht op asiel vanwege het enkele feit dat zij uit dit land komen. Een coalitie van elf kinder- en mensenrechtenorganisaties maakt zich ernstig zorgen over de gevolgen van deze uitspraak. Zij benadrukken dat het volstrekt onverantwoord is om mensen uit te zetten naar Afghanistan.

Het beleid van de Nederlandse Staat, op grond waarvan slechts 35% van de Afghaanse vluchtelingen een verblijfsvergunning krijgt, staat in schril contrast met dat van andere Europese lidstaten. In Italië krijgt 92% van de Afghaanse vluchtelingen een verblijfsvergunning en in Frankrijk ligt dat percentage op 84%. Daarnaast oordeelde de hoogste rechter in Frankrijk op 21 maart 2018 dat er in Kabul sprake is van een dermate onveilige situatie dat internationale bescherming moet worden verleend aan vluchtelingen uit Afghanistan. Het Europese beleid ten aanzien van Afghanistan is daarmee allesbehalve eenduidig met alle zorgelijke consequenties voor de kinderen die met uitzetting worden bedreigd.

Kinderen in vreemdelingendetentie

Alvorens te worden uitgezet naar hun land van herkomst kunnen vluchtelingen- en migrantenkinderen vanuit de opvang worden opgepakt en gedetineerd in de gesloten gezinsvoorziening (GGV) in Zeist. Sinds 2014 is een aantal specifiek daartoe gemachtigde en opgeleide ambtenaren van de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) bevoegd om zelf een maatregel van bewaring op te leggen, zonder dat de rechter de rechtmatigheid hiervan toetst. Wij vinden dit verontwaardig. Kinderen horen niet op grond van hun migratierechtelijke status van hun vrijheid te worden beroofd. Wanneer er toch tot een dergelijke vergaande maatregel wordt overgegaan, is tenminste een rechtelijke machtiging vereist.

In 2017 zijn zeventig gezinnen met in totaal 130 kinderen in de detentievoorziening in Zeist geplaatst. De kinderen en hun ouders verbleven gemiddeld drie dagen in grensdetentie en negen dagen in vreemdelingenbewaring. Daarnaast werden vijftig alleenstaande kinderen gedetineerd. Deze kinderen verbleven gemiddeld 24 dagen in detentie. Het is opmerkelijk dat alleenstaande kinderen veel langer in detentie verbleven dan kinderen in gezinnen.

Het oppakken van gezinnen die worden uitgezet, gebeurt in alle vroegte en door een grote groep geüniformeerde ambtenaren. Dit wordt door de kinderen als zeer stressvol ervaren.⁴ Daarnaast veroorzaakt het besef dat zij ieder moment kunnen worden opgepakt een onveilig gevoel bij de kinderen, hetgeen als traumatisch wordt ervaren (*onderzoek Werkgroep Kind in AZC*). Op 16 juni 2017 werd een klacht van een gezin dat in alle vroegte, gescheiden van elkaar en terwijl zij nog in pyjama waren, in detentie werd geplaatst door mensen in uniform gegrond verklaard door de Kinderombudsman.

↘ wij bevelen aan dat

- de regering alle uitzettingen naar Afghanistan stopt.

↘ wij bevelen aan dat

- het ministerie van Justitie en Veiligheid alternatieven ontwikkelt voor de detentie van kinderen;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid zoekt naar een duurzame oplossing voor gezinnen die in een gezinslocatie verblijven;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid aan de slag gaat met de aanbevelingen van het onderzoek dat op 6 juni 2018 wordt gepubliceerd door de werkgroep Kind in AZC.

⁴ Defence for Children en Rijksuniversiteit Groningen, rapport: 'Ik wil terug naar Nederland', 2017.

Op 21 februari 2018 heeft het VN-Kinderrechtencomité de lidstaten van de Europese Unie opgeroepen om de detentie van migrantenkinderen af te schaffen. Geen enkel kind mag gedetineerd worden op grond van zijn of haar verblijfsrechtelijke status. De Nederlandse overheid werkt niet aan alternatieven voor detentie, terwijl deze er wel zijn. De *International Detention Coalition* heeft veel succesvolle alternatieven onderzocht. De Nederlandse overheid zou deze alternatieven nader kunnen onderzoeken en overnemen.

Veertig gezinnen met in totaal tachtig kinderen zijn daadwerkelijk uitgezet naar hun land van herkomst. De meeste gezinnen werden uitgezet naar Afghanistan. De overige dertig gezinnen met in totaal vijftig kinderen werden weer vrijgelaten, en zijn dus onnodig in detentie geplaatst. Gezinnen die weer in vrijheid worden gesteld, kunnen niet altijd terugkeren naar de gezinslocatie waar zij voor de detentie verbleven. Dit betekent dat de kinderen en hun ouders met een extra verhuizing worden geconfronteerd.

Gezinslocaties

Kinderen worden niet alleen vanuit de GGV, maar ook direct vanuit een gezinslocatie uitgezet naar hun land van herkomst. Gezinslocaties zijn vrijheidsbeperkende locaties waarin gezinnen worden geplaatst van wie de aanvraag voor een verblijfsvergunning is afgewezen. Het gezin mag zich niet buiten de gemeentegrenzen begeven en de ouders hebben een meldplicht.

Op 1 januari 2018 verbleven er 990 kinderen in gezinslocaties. De gemiddelde verblijfsduur in een gezinslocatie steeg in 2017 naar 634 dagen (ten opzichte van 570 dagen in 2016). Hieruit blijkt dat terugkeer niet makkelijk te realiseren is. In 2017 werden veertig kinderen vanuit een gezinslocatie uitgezet naar het land van herkomst. In de meeste gevallen ging het hierbij om uitzettingen naar Irak en Afghanistan. Daarnaast zijn 130 kinderen samen met hun ouders vertrokken uit de gezinslocaties zonder dat de autoriteiten weten waar zij zijn (dit heet zelfstandig vertrokken zonder toezicht). Het ging hierbij in de meeste gevallen om kinderen uit Afghanistan, Armenië en Nigeria. Uit onderzoek van Defence for Children blijkt dat veel gezinnen de gezinslocatie verlaten vanwege het leefklimaat en de angst die er heerst om te worden uitgezet.⁵ Uit hetzelfde onderzoek blijkt ook dat veel kinderen in armoede leven nadat zij met hun ouders de opvang hebben verlaten. Dit is een schending van artikel 27 van het VN-kinderrechtenverdrag.

634
dagen was de
gemiddelde verblijfsduur
op een gezinslocatie

↘ wij bevelen aan dat

Samen met de Coalitie Geen Kind in de Cel pleiten wij ervoor dat geen kind van zijn of haar vrijheid wordt beroofd op grond van zijn of haar verblijfsrechtelijke status. Totdat deze weeffout in de wetgeving is opgelost:

- plaats kinderen niet langer dan veertien dagen in de gesloten gezinsvoorziening (GGV);
- maak het mogelijk dat kinderen, na opheffing van de bewaring, kunnen terugkeren naar de eerdere verblijfslocatie. Leg geen locatieverbod op;
- stop met het oppakken van gezinnen in alle vroegte en door een grote groep mensen in uniform;
- hanteer een onafhankelijke toets in belang van het kind en een versnelde rechtelijke toets voor de beslissing tot inbewaringstelling.

⁵ Defence for Children, 'Je ziet me niet, maar ik ben er wel: onderzoek naar de leefomstandigheden van kinderen die verdwenen uit de asielopvang', juni 2018.

Vijf jaar onzekerheid is meer dan genoeg

Een meisje, zestien jaar oud, belt naar de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children. Het meisje vertelt dat zij op zevenjarige leeftijd samen met haar ouders naar Nederland is gevlucht. Het gezin komt uit Afghanistan en verblijft inmiddels al negen jaar in Nederland. Ze hebben nog altijd geen verblijfsvergunning. Het meisje vertelt dat zij hier haar leven heeft opgebouwd: zij gaat naar school, naar een sportclub, heeft vriendinnen en voelt zich Nederlands. De aanvraag voor het kinderpardon is afgewezen omdat de ouders van het meisje onvoldoende meegewerkt zouden hebben aan vertrek.

De Nederlandse overheid wil het meisje en haar ouders terugsturen naar Afghanistan omdat het land veilig genoeg zou zijn. Het tegendeel is echter waar. Bloedige bomaanslagen en ernstige mensen- en kinderrechtenschendingen zijn aan de orde van de dag. Daarnaast is uit wetenschappelijk onderzoek gebleken dat de ontwikkeling van kinderen wordt geschaad wanneer zij na vijf jaar verblijf gedwongen worden terug te keren naar het land van herkomst. Het wordt hoog tijd dat de regering luistert naar de stem van gewortelde kinderen, vijf jaar verblijfsonzekerheid is meer dan genoeg.

Zorgen

Er zijn in 2017 geen verblijfsvergunningen toegekend op grond van het speciale buitenschuldbeleid voor alleenstaande kinderen, die buiten hun schuld niet kunnen terugkeren naar het land van herkomst. De criteria blijken veel te strikt.

In 2017 zijn 40 kinderen, waaronder 10 alleenstaanden, naar Afghanistan uitgezet, terwijl dit land afgelopen jaar veel gevaarlijker is geworden. 50 alleenstaande kinderen werden in 2017 in detentie geplaatst. Een forse stijging ten opzichte van 2016, toen zaten 30 alleenstaande kinderen in detentie, in 2015 waren dat er slechts 10. Geen enkel kind zou gedetineerd mogen worden op grond van zijn of haar verblijfsstatus. Het VN-Kinderrechtencomité heeft opgeroepen om detentie van migrantenkinderen af te schaffen, maar de Nederlandse overheid werkt niet aan alternatieven voor detentie.

Het aantal kinderpardonaanvragen ligt beduidend lager dan in 2016, toen 270 kinderen een beroep op de regeling deden. In 2017 dienden slechts 100 kinderen een aanvraag in. Vanwege het hoge afwijzingspercentage wordt nauwelijks beroep op de regeling gedaan. Er is nog steeds geen oplossing voor kinderen die volledig in Nederland zijn geworteld. Kinderen worden nog altijd gedwongen om te verhuizen tijdens de asielprocedure, ondanks toezeggingen van de regering om hiermee te stoppen.

Vooruitgang

In 2017 zijn er een aantal positieve ontwikkelingen geweest op het gebied van gezinshereniging. Het Europese Hof van Justitie oordeelde dat een buitenlandse ouder verblijfsrecht kan krijgen om bij haar of zijn Nederlandse kind te zijn. Ook positief is de aanpassing van het gezinsherenigingsbeleid voor vluchtelingen uit Eritrea: als officiële documenten ontbreken worden andere documenten die de identiteit of gezinsband ondersteunen meegenomen. Ook biedt de IND eerder een DNA-onderzoek aan. Deze aanpassing van het beleid is een belangrijke vooruitgang.

En nu

Het beleid voor alleenstaande kinderen is dringend aan evaluatie toe. Worden de doelstellingen van dit beleid wel bereikt?

De uitzetting van kinderen naar Afghanistan moet worden gestopt.

De Nederlandse overheid zou alternatieven moeten ontwikkelen voor het opsluiten van vluchtelingenkinderen op grond van hun verblijfsrechtelijke status.

Het is van belang dat nogmaals goed gekeken wordt naar het Kinderpardon, dat nog altijd een wassen neus is. Kinderen verkeren nog steeds in onzekerheid.

In navolging van de vorig jaar aangenomen motie om de verhuizingen van kinderen in asielzoekerscentra te stoppen, dient het beleid aangepast te worden.

Kinderrechten & jeugdhulp

Nog niet alle kinderen hebben toegang tot passende jeugdhulp, terwijl zij daar op grond van het VN-Kinderrechtenverdrag wel recht op hebben. Dat moet veranderen. Door landelijke, uniforme eisen op te stellen voor jeugdhulp. Daarnaast moeten kinderen en jongeren zelfstandig aanspraak kunnen maken op sociale zekerheid en moet het belang van het kind centraal komen te staan in armoede- en schuldenbeleid.

Toegang tot jeugdhulp

Uit de Eerste evaluatie van de Jeugdwet (januari 2018) blijkt dat gemeenten en uitvoerders sinds de invoering van de Jeugdwet in 2015 hard werken aan de toegankelijkheid en de kwaliteit van de jeugdhulp. De beoogde transformatie blijft echter nog altijd uit. De Transitie Autoriteit Jeugd (TAJ) constateert dit ook in haar vierde jaarrapportage. Het is zorgelijk dat de rechten van het kind, met name bij de uitvoering van de Jeugdwet, onvoldoende worden beschermd en dat nog niet alle kinderen toegang hebben tot passende jeugdhulp. Zij hebben daar op grond van het VN-Kinderrechtenverdrag wel recht op. Wij volgen daarom nauwlettend de uitvoering van het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd (april 2018) van ministers De Jonge en Dekker. Hierin wordt gesteld dat kinderen en gezinnen betere toegang tot passende hulp moeten krijgen.

Uit onderzoek van Binnenlands Bestuur en de NOS (september 2017) onder 228 gemeenten blijkt dat de helft van de gemeenten in september al door hun jeugdzorgbudget voor 2017 heen was. Ook voor 2018 verwacht bijna 90% van de gemeenten dat het budget voor jeugdhulp ontoereikend is. Gemeenten zien de vraag naar jeugdhulp stijgen en zij worden geconfronteerd met complexere hulpvragen. Driekwart van de gemeenten zegt een wachtlijst te hebben, maar deze wachtlijsten zijn nog steeds niet inzichtelijk (*NJI, Wacht maar, juni 2017*).

Het is de hoogste tijd dat de resultaten van de analyse naar de oorzaak van de wachtlijsten in de jeugdhulp bekend worden. Dit heeft minister De Jonge van VWS in december 2017 ook toegezegd. Daarnaast kijken wij uit naar de toezegging die is gedaan in het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd over het terugdringen van de wachtlijsten en wachttijden. We verwachten een daadkrachtige aanpak en oplossing.

Gemeenten dienen hun jeugdhulpplicht "zorgvuldig" in te vullen. Hierbij dient de hulpvraag van het kind altijd centraal te staan. Kinderen hebben recht op passende jeugdhulp en een zorgvuldige afweging van hun belangen. Het moet duidelijk zijn voor kinderen en ouders hoe zij een beslissing kunnen aanvechten

Kinderrechten- beginselen

- **Alle kinderen hebben, zonder onderscheid, recht op toegang tot passende jeugdhulp wanneer zij dit nodig hebben** (artikel 2, 3, 5, 18, 22 lid 2, 23, 24 en 39 IVRK).
- **Kinderen en hun ouders en/of verzorgers worden actief betrokken bij de besluitvorming rond de inzet van jeugdhulp en de invulling en beoordeling van de kwaliteit van de jeugdhulp** (artikel 5, 9 lid 2, 12 en 18 lid 1 IVRK).
- **Alles moet erop gericht zijn het kind op te laten groeien in een veilige gezinsomgeving; dit geldt uitdrukkelijk ook voor kinderen die niet thuis kunnen opgroeien** (artikel 3 lid 2 en 3, 19 en 20 IVRK).
- **De inzet is om jeugdhulp in het gedwongen kader te voorkomen** (artikel 3 lid 2, 9 lid 1, 20, 25 en 37 IVRK).
- **Uithuisplaatsing in een instelling voor gesloten jeugdzorg mag alleen als een uiterste maatregel worden ingezet en voor de kortst mogelijke passende duur** (artikel 3, 20 en 37 sub a IVRK).
- **Voor de zorg voor de jeugd moeten er voldoende middelen beschikbaar zijn** (artikel 3 lid 2 en 3, 4, 18 lid 2, 19 lid 2 IVRK).
- **Kinderen hebben recht op toegang tot de voorzieningen van sociale zekerheid en een toereikende levensstandaard. Armoede mag nooit de enige reden zijn voor het inzetten van kindbeschermingsmaatregelen** (artikel 26 en 27 IVRK).

21.440

kinderen in de pleegzorg

8%

stijging van het aantal kinderen in gesloten jeugdzorg

Indicatoren

Indicatoren	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹	verschil tov 2016
Totaal aantal kinderen op wachtlijst (voorheen) Bureau Jeugdzorg (cijfers 2012, 2013, 2014), vanaf 2015 gemeenten verantwoordelijk	2.859	2.536	1.983	X	X	X	
Kinderen op wachtlijst met vervangende zorg	1.476	1.373	1.199	X	X	X	
Aantal kinderen tot 18 jaar in de gesloten jeugdzorg ²	-	-	-	2.485	2.505	2.710	8%
Aantal kinderen tot 18 jaar in de pleegzorg ³	20.540	21.205	21.125	20.865	21.010	21.440	2%
Aantal onder toezichtstellingen tot 18 jaar ⁴	41.170	39.610	36.845	32.695	29.955	29.120	-3%
Aantal kinderen dat opgroeit in een gezin afhankelijk van de bijstand ⁵	199.420	212.910	222.890	225.700	230.470 ⁶	X	
Aantal kinderen in Nederland dat opgroeit onder de armoedegrens ⁷	314.700	339.000	329.400	320.000	292.000 ⁸	X	

¹ Centraal Bureau voor de Statistiek, 'Statline: jongeren met jeugdzorg; persoonskenmerken, op peildatum', 30 april 2018.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Centraal Bureau voor de Statistiek, 'Statline: Jongeren in bijstandsgezinnen; 0 tot 18 jarigen, regio', 3 november 2017.

⁷ Centraal Bureau voor de Statistiek, 'Statline: jongeren met jeugdzorg; persoonskenmerken, op peildatum', 30 april 2018.

⁸ Centraal Bureau voor de Statistiek, 'Meer huishoudens langdurig onder lage inkomensgrens in 2015', 8 februari 2017.

als zij het er niet mee eens zijn. Dat is nu in veel gevallen niet zo. Een deel van de gemeentelijke jeugdhulpbesluiten voldoet niet aan de zorgvuldigheids- en motiveringseisen die gelden op grond van de Algemene wet bestuursrecht. In sommige gevallen geven gemeenten überhaupt geen beschikking af waartegen in bezwaar kan worden gegaan, terwijl dat op grond van de wet wel moet. Maar ook als die er wel is en de route van bezwaar en beroep wél openstaat, dan is deze juridisch ingewikkeld en vaak moeilijk te vinden voor kinderen en ouders.

UNICEF Nederland en Defence for Children zijn verheugd dat de Centrale Raad van Beroep een beoordelingskader voor gemeenten heeft opgesteld dat zij kunnen gebruiken bij het nemen van een beslissing over jeugdhulp. Tegelijkertijd vinden wij dat de Rijksoverheid ervoor dient te zorgen dat landelijk dezelfde eisen voor deskundigheid gelden. En dat deze, zoals de Centrale Raad van Beroep stelt, duidelijk kenbaar moeten worden gemaakt bij de hulpvrager.

Kwaliteit van jeugdhulp

Het CBS heeft op basis van de beschikbare gegevens een vergelijking gemaakt van het gebruik van jeugdzorg voor en na de invoering van de Jeugdwet (CBS, 'Jeugdzorg voor en na de Jeugdwet', 9 maart 2018). Uit de cijfers blijkt dat het gebruik in 2016 ten opzichte van 2011 ongeveer hetzelfde is gebleven, maar dat het aantal jongeren met jeugdhulp in 2017 in vergelijking met 2016 is toegenomen (CBS, 'Ruim 400 duizend jongeren krijgen jeugdzorg', 30-4-2018). In 2017 is het aantal kinderen en jongeren dat hulp kreeg van een wijk- en buurtteam sterk toegenomen. Daarnaast blijkt dat er in 2017 meer kinderen in pleeggezinnen en instellingen wonen dan in 2016 (CBS Statline, 'jongeren met jeugdzorg; persoonskenmerken, op peildatum'). Dit is zorgelijk aangezien een uithuisplaatsing bij een pleeggezin of in een instelling een uiterste maatregel hoort te zijn.

UNICEF Nederland en Defence for Children maken zich ook zorgen over het signaal dat de grens tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening onduidelijk is voor ouders en kinderen. De rechtspositie en de rechtswaarborgen die zij hebben bij toepassing van drang zijn vaak niet helder. Voor een goede kwaliteit van jeugdhulp is het belangrijk dat kinderen en ouders weten wat de rechtspositie van het kind is. In het vrijwillig kader pleiten wij ervoor dat gecertificeerde instellingen zich houden aan de beginselen van behoorlijk bestuur

⇒ wij bevelen aan dat

- gemeenten zorgen voor een passend aanbod en gelijke toegang tot jeugdhulp voor ieder kind;
- de Nederlandse overheid landelijke, uniforme eisen stelt aan jeugdhulp.

292.000

kinderen en jongeren groeien op in armoede

waaronder zorgvuldig handelen en een verbod op willekeur vallen. Daarbij is betrokkenheid, goede informatie, een zorgvuldige transparante werkwijze en toetsing door de rechter belangrijk.

Verder krijgt Defence for Children via de Kinderrechtenhelpdesk te maken met gezinnen met kinderen die de huur van hun woning niet meer kunnen betalen en hun huis dreigen te worden uitgezet. In deze zaken wordt er bedreigd de kinderen bij de ouders weg te halen zodra het gezin dakloos raakt. Soms worden de kinderen daadwerkelijk uithuisgeplaatst. Dit is oneigenlijk gebruik van een kindbeschermingsmaatregel. Wij maken ons hier ernstige zorgen over. Armoede mag nooit de enige reden zijn om kinderen van hun ouders te scheiden.

Gesloten jeugdzorg

In 2017 nam het aantal gesloten plaatsingen verder toe. Er verbleven ruim 2.700 minderjarigen in een instelling voor gesloten jeugdhulp. Het verblijf in een gesloten omgeving en de terugkeer naar de maatschappij hierna zijn zeer ingrijpend. Voor veel jongeren geldt dat zij een achterstand oplopen en onvoldoende op hun toekomst zijn voorbereid.

Zorgelijk is dat het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen waaronder afzondering, kamerplaatsing en andere beperkingen, nog steeds regelmatig voorkomen. Hoe vaak dit wordt toegepast, wordt niet landelijk bijgehouden. De regelgeving en rechtswaarborgen voor kinderen die verblijven in een justitiële jeugdinrichting, een jeugd-GGZ-instelling of een gesloten jeugdhulpinstelling verschillen namelijk van elkaar. De harmonisatie van wetgeving staat al jaren op de agenda en verdient de hoogste prioriteit. Het is belangrijk dat de landelijke overheid en gemeenten veel nauwer gaan samenwerken. Er moet beleid worden gemaakt dat erop gericht is vrijheidsbeneming en vrijheidsbeperking alleen als uiterste maatregel toe te passen. Belangrijk is dat de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport onlangs in het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd heeft beloofd om het aantal gesloten plaatsingen terug te brengen en de duur daarvan te verkorten. Ook werkt hij aan een wetsvoorstel ter verbetering van de rechtspositie van jongeren in gesloten instellingen.

⇒ wij bevelen aan dat

- de Nederlandse overheid zorgt dat er gedegen toetsing komt en een keuzemogelijkheid in het belang van het kind bij het toepassen van kindbeschermingsmaatregelen.

⇒ wij bevelen aan dat

- beleid erop gericht is dat vrijheidsbeperkende maatregelen alleen als uiterste maatregel kunnen worden toegepast;
- de Nederlandse overheid data over het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen structureel en landelijk gaat bijhouden en openbaar maakt.

Armoede onder kinderen in Nederland

Volgens cijfers van het CBS uit 2018 groeiden in 2016 in Nederland 292.000 kinderen op in een huishouden met een laag inkomen. Van deze kinderen groeiden 117.000 op in een gezin met een langdurig laag inkomen (tenminste vier jaar achter elkaar). Deze kinderen groeien op in een omgeving waarin te weinig geld is voor bijvoorbeeld nieuwe kleren, schoolreisjes of lidmaatschap van een sportclub. Als gevolg hiervan lopen kinderen het risico om in een sociaal isolement te raken door bijvoorbeeld gevoelens van schaamte en onzekerheid. Daarnaast zijn er gezinnen die (langdurig) zijn afgesloten van gas, water en licht. Dit kan ernstige gevolgen hebben voor de gezondheid en ontwikkeling van kinderen.

Om het beleid voor kinderen in armoede te verbeteren, vinden wij onder meer dat het voorbehoud bij artikel 26 van het VN-Kinderrechtenverdrag moet worden ingetrokken. Dit maakt het mogelijk dat kinderen zelfstandig toegang hebben tot sociale zekerheid, zoals bijvoorbeeld kinderbijslag en het kindgebonden budget en niet alleen via hun ouder of voogd. Daarnaast pleiten wij ervoor dat iedere gemeente minimumeisen opstelt voor de invulling van het Kindpakket, een concrete landelijke reductiedoelstelling bij het armoedebeleid invoert om het aantal kinderen dat in armoede leeft terug te dringen en strenger controleert op de uitgave van de in 2017 beschikbaar gestelde Klijnsma-gelden, zodat dit geld ook daadwerkelijk wordt besteed aan de bestrijding van armoede onder kinderen. Om te bepalen hoe gemeenten deze gelden voor armoede- en schuldenbeleid op een juiste manier kunnen inzetten, is het van belang dat jongeren hierbij worden betrokken.

Kwetsbare positie kinderen zonder verblijfsstatus

Ook in 2017 kunnen kinderen met ouders zonder geldige verblijfsstatus op grond van de Koppelingswet geen aanspraak maken op sociale voorzieningen. Deze groep kinderen kan zelfs dubbel gedupeerd raken bij toepassing van de kostendelersnorm. Hiermee wordt de bijstandsuitkering aangepast op basis van het aantal volwassenen dat in een woning woont, ongeacht of zij sociale voorzieningen ontvangen of niet. In november 2017 heeft het VN-Kinderrechtencomité gewezen op het feit dat staten verplicht zijn kinderen zonder verblijfsstatus een adequate levensstandaard aan te bieden en toegang tot sociale

⇒ wij bevelen aan dat

- het belang van het kind centraal staat in armoede- en schuldenbeleid;
- kinderen een zelfstandig recht op sociale zekerheid krijgen door het voorbehoud op artikel 26 van het VN-Kinderrechtenverdrag in te trekken.

voorzieningen te geven, ongeacht de status van hun ouders. De ontwikkeling van het kind moet leidend zijn bij alle beslissingen die toezien op de toegang tot sociale rechten.

Alle kinderen hebben op grond van het VN-Kinderrechtenverdrag recht op sociale zekerheid en jeugdhulp. Wij pleiten ervoor de Koppelingswet niet langer van toepassing te laten zijn op gezinnen met minderjarigen. Daarnaast is het belangrijk dat er een kritische herziening van de toepassing van de kostendelersnorm komt. Bovendien blijven wij pleiten voor het opheffen van het onderscheid tussen kinderen op basis van verblijf zoals is opgenomen in artikel 1.3 lid 2 Jeugdwet en het Uitvoeringsbesluit Jeugdwet. Hieruit volgt namelijk dat het bieden van hulp aan ongedocumenteerde kinderen zich beperkt tot een half jaar.

Overgang 18-/18+

In het actieprogramma Zorg voor de Jeugd hebben ministers De Jonge en Dekker aangekondigd dat pleegkinderen in ieder geval tot 21 jaar het recht hebben om in een pleeggezin te blijven wonen. Wij zijn het met de ministers eens, maar benadrukken dat het naast jongeren in de pleegzorg ook moet gaan om jongeren in instellingen waarvoor deze overgangsproblematiek geldt. Daarbij ligt de oplossing niet alleen in het verlengen van de periode. Het belangrijkste is dat jongeren tijdig en goed worden voorbereid op zelfstandigheid. Dat betekent dat de gemeente, de betrokken hulpverleners en de jongere zelf, ruim voor de achttiende verjaardag samen een toekomstplan opstellen. Hierbij moet laagdrempelige ondersteuning worden geregeld die aansluit bij de omstandigheden van de jongere en moet hij of zij van goede informatie worden voorzien over woning, geldzaken, werk en studie. Belangrijk is ook dat de jongere die een instelling of pleeggezin heeft verlaten een coach of een vast aanspreekpunt heeft waar hij of zij op kan terugvallen.

Participatie van kinderen en jongeren

In lijn met artikel 12 van het VN-Kinderrechtenverdrag moeten kinderen en jongeren worden betrokken bij alle besluiten die hen direct aangaan. Participatie van kinderen en jongeren is nog niet in alle fasen van jeugdhulp vastgelegd, blijkt onder andere uit de Eerste evaluatie Jeugdwet. Ook de Kinderombudsman en tien landelijke jongerenorganisaties roepen gemeenten op om kinderen en jongeren te betrekken bij plannen en uitvoering van het beleid. Er is een wereld te winnen waar het gaat om het laten participeren van kinderen bij de formulering van jeugdbeleid, wet- en regelgeving. Betekenisvolle participatie van kinderen en jongeren moet als een structureel onderdeel van jeugdhulp worden gezien.

90%

van de gemeenten

verwacht dat het budget

voor jeugdhulp in 2018

opnieuw ontoereikend is

⇒ wij bevelen aan dat

vluchtelingen- en migrantenkinderen zonder verblijfsvergunning gelijke toegang tot sociale zekerheid en jeugdhulp krijgen.

⇒ wij bevelen aan dat

jongeren die op hun achttiende de jeugdzorg moeten verlaten tijdig voorbereiding krijgen op zelfstandigheid en financiële ondersteuning ontvangen.

⇒ wij bevelen aan dat

structurele betekenisvolle participatie van kinderen en jongeren in de jeugdhulp wordt ingebed.

Geschikte hulp, waar ook in Nederland

Een hulpverlener van een instelling neemt contact op met de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children. Zij maakt zich zorgen om Debby van vijftien jaar. Zij verblijft op een gesloten plek in de instelling. Debby is voor haar eigen veiligheid gesloten geplaatst, omdat zij slachtoffer is van een loverboy en zij bedreigd wordt door een familielid. De hulpverlener en Debby gaan op zoek naar een geschikte plek waar haar specialistische hulp geboden kan worden en waar zij veilig is. Dit opvanghuis bevindt zich in een andere gemeente aan de andere kant van het land.

Het probleem is dat de gemeente die verantwoordelijk is voor de hulp aan Debby de hulp in dit opvanghuis niet heeft ingekocht en ook niet van plan is om dit voor haar te gaan doen. Hierdoor moet Debby nog een half jaar in de gesloten instelling zitten zonder dat zij de juiste hulp krijgt.

UNICEF Nederland en Defence for Children vinden dat alle kinderen gelijke toegang tot jeugdhulp moeten hebben, ongeacht de gemeente waarin zij wonen.

Zorgen

Ook in 2017 zagen we dat niet alle kinderen de zorg krijgen die zij nodig hebben.

De vraag naar jeugdhulp neemt toe en er is geen zicht op de wachtlijsten. Dit speelt al jaren en er is nog steeds geen oplossing, ondanks de toezegging van VWS-minister De Jonge om de wachtlijstproblematiek te analyseren en met oplossingen te komen.

Er is een groot verschil tussen jeugdhulp in verschillende gemeenten. Het aanbod van zorg aangeboden door gemeenten is niet op orde. Er zijn wachttijden en wachtlijsten. Er ontbreekt regie van de landelijke overheid, zij neemt geen stelselverantwoordelijkheid.

Het aantal kinderen tot 18 jaar in de gesloten jeugdzorg is de laatste jaren toegenomen tot een zorgwekkend record van 2.710 kinderen in gesloten jeugdzorg in 2017. Dit is extra zorgelijk omdat een uithuisplaatsing juist de uiterste maatregel moet zijn.

Ook zijn er grote verschillen tussen de regelgeving en rechtswaARBorgen voor kinderen die verblijven in een justitiële jeugdinrichting, een jeugd-GGZ-instelling of een gesloten jeugdhulpinstelling. Harmonisatie van deze regelgeving staat al jaren op de agenda, maar komt zeer traag van de grond.

Vooruitgang

Er lijkt verbetering te komen met de uitvoering van het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd. In dit programma wordt gesteld dat kinderen en gezinnen betere toegang tot passende hulp moeten krijgen. Wij gaan de toezeggingen die hier zijn gedaan nauwlettend volgen.

En nu

Alle kinderen in Nederland moeten gelijke toegang hebben tot jeugdhulp en alle kinderen moeten de juiste, passende zorg krijgen.

Het aantal kinderen dat in een gesloten instelling zit moet worden teruggebracht.

Kinderrechten- beginselen

- **Kinderen worden beschermd tegen iedere vorm van handel en uitbuiting** (artikel 32, 33, 34, 35 en 36 IVRK en artikel 1, 8, 9 FP-34).
- **Het belang van het kind staat voorop in de aanpak van uitbuiting van kinderen** (artikel 3, 32, 34, 35 en 36 IVRK en artikel 8, 9 FP-34).
- **Ieder slachtoffer van kinderhandel moet passende hulp en begeleiding krijgen gericht op reïntegratie en rehabilitatie** (artikel 3, 19, 39 IVRK en artikel 8, 9 FP-34).
- **Er moet speciale aandacht zijn voor de veiligheid van kinderen in de opsporing en vervolging van mensenhandel** (artikel 8 FP-34).

Kinderrechten & uitbuiting

Het aantal meldingen van kinderporno op internet en het verdwijnen van minderjarigen uit de vreemdelingenopvang neemt explosief toe. Er moeten stappen ondernomen worden om dit een halt toe te roepen. Ook moet er een Rijksbrede aanpak ontwikkeld worden om buitenlandse minderjarige slachtoffers van mensenhandel beter te ondersteunen en criminele uitbuiting van kinderen te voorkomen.

Beleid voor buitenlandse minderjarige slachtoffers van mensenhandel

UNICEF Nederland en Defence for Children vragen al jaren aandacht voor de verblijfsrechtelijke positie van buitenlandse minderjarige slachtoffers van mensenhandel. De huidige verblijfsregeling (B8/3 Vc.) biedt hen te weinig bescherming. In 2013 deden beide organisaties een voorstel voor een (kleine) aanpassing in *Beter Beschermd in de B8/3; een duurzame oplossing voor buitenlandse minderjarige slachtoffers mensenhandel*. Voorgesteld is om het zogeheten "schrijnende pad" standaard van toepassing te verklaren op minderjarige slachtoffers. Het "schrijnende pad" houdt in dat voor slachtoffers die vanwege hun conditie niet kunnen meewerken aan het strafrechtelijk proces toch de mogelijkheid bestaat om een tijdelijke verblijfsvergunning te krijgen.

In december 2016 is daarnaast samen met het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel de toenmalige minister van Justitie en Veiligheid opgeroepen om te komen tot een meerjarenstrategie om buitenlandse minderjarige slachtoffers beter te beschermen, onder andere door middel van een kindvriendelijke verblijfsregeling. Op 23 februari 2017 is de motie van de Tweede Kamerleden Van Nispen en Volp aangenomen waarin gevraagd wordt om een betere invulling van de verblijfsregeling. Het ministerie van Justitie en Veiligheid werkt hier in 2018 aan.

De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid heeft, mede naar aanleiding van bovengenoemde oproep, in zijn Kamerbrief van 28 november 2017 aangekondigd om in 2018 met een plan van aanpak te komen voor slachtoffers van mensenhandel. UNICEF Nederland en Defence for Children volgen beide ontwikkelingen op de voet.

⇒ wij bevelen aan dat

- het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een Rijksbrede aanpak ontwikkelen voor buitenlandse minderjarige slachtoffers van mensenhandel;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid verklaart dat het "schrijnende pad" van de verblijfsregeling voor slachtoffers van mensenhandel ook van toepassing is op minderjarige slachtoffers.

Indicatoren

Indicatoren	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹	verschil tov 2016
Minderjarige slachtoffers mensenhandel (jongens-meisjes)	223 85j-198m	260 32j-228m	283 65j-218m	292 70j-222m	248 59j-189m	-	-
Buitenlandse minderjarige slachtoffers	82 21j-61m	94 30j-65m	140 65j-75m	133 70j-63m	115 48j-67m	-	-
Top 2 herkomstlanden (naast Nederland)	Guinee, Sierra Leone	Guinee, Sierra Leone	Eritrea, Albanië	Afghanistan, Vietnam	Vietnam, Eritrea	-	-
Minderjarige slachtoffers die een tijdelijke vergunning hebben gekregen	20	10	10	<10	10	-	-
Verdwijningen van minderjarigen uit de vreemdelingenopvang (beschermd opvang)	160 (< 10)	160 (1)	110 (10)	160 (20)	290 (30)	360 (10) ²	+ 24%
Meldingen online beeldmateriaal kindermisbruik	19.872	23.278	28.960	63.056	100.478	154.897 ³	+ 54%
Meldingen over online seksueel misbruik	640	750	1.331	1.552	1.869	1.7094 ⁴	-9%
Meldingen kinderseksuïerisme	36	22	13	43	33	17	-49%
Hulpvragen van/voor mensen met seksuele gevoelens voor kinderen ⁵	120	187	214	198	196	214	+ 9%

24%

meer verdwijningen van minderjarigen uit de vreemdelingenopvang

54%

meer meldingen van online beeldmateriaal kindermisbruik

Opvang en het voorkomen van verdwijningen

In 2016 verdwenen er 290 alleenstaande kinderen uit de opvang. Dit was reeds een flinke stijging ten opzichte van de vorige jaren. Dit aantal is opnieuw gestegen: in 2017 verdwenen er 360 alleenstaande kinderen. Omdat deze jongeren alleenstaand zijn en geen rechtmatig verblijf hebben, zijn zij kwetsbaar om slachtoffer te worden van mensenhandel. De grootste groep bestaat uit jongens uit Marokko, Algerije, Afghanistan en Albanië. De meesten van hen vertrekken binnen drie maanden na aankomst in Nederland uit de opvang. De verklaring hiervoor is dat het enerzijds jongeren betreft die geen kans maken op een status, en anderzijds dat de procedures sneller verlopen waardoor ook eerder duidelijk is dat deze jongeren geen status zullen krijgen.

Ook uit de beschermde opvang voor minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers mensenhandel verdwenen kinderen. In veruit de meeste gevallen ging het de afgelopen jaren om Vietnamezen die als "minderjarige" binnenkwamen, maar in de meeste gevallen meerderjarig bleken te zijn. Dit blijkt uit een onderzoek van de Landelijke Recherche in 2016 naar verdwijningen uit de beschermde opvang. Zij startte het onderzoek naar aanleiding van Vietnamezen die vanuit hier doorreizen naar het Verenigd Koninkrijk en daar onder andere worden uitgebuit in de hennepcultuur. Aangezien er geen sprake was van uitbuiting in Nederland, en ook niet op voorhand te zeggen was dat zij in een ander land zouden worden uitgebuit, konden zij niet worden aangemerkt als slachtoffers mensenhandel. Er is geen onderzoek gedaan naar de tien Vietnamezen die in 2017 uit de beschermde opvang zijn verdwenen.

Criminele uitbuiting

Naar aanleiding van signalen van criminele uitbuiting van Oost-Europese kinderen, werd in januari 2015 in Amsterdam het project 13Oceans gestart. Zorg- en veiligheidspartners werkten hierbij in één team succesvol samen om dit probleem aan te pakken. Het politieteam dat hiervan onderdeel uitmaakte, is helaas begin 2017 opgeheven.

De kennis over criminele uitbuiting en de aanpak hiervan is nog niet landelijk geborgd. Volgens cijfers van het Expertisecentrum Mensensmokkel en Mensenhandel (EMM) waren er in 2016 in Nederland 252 kinderen met een Oost-Europese nationaliteit betrokken bij delicten zoals winkeldiefstal, zakkenrollerij, babbeltrucs en woninginbraak. Het is onwaarschijnlijk dat deze kinderen op eigen initiatief handelden.

Wij bevelen aan dat

- het ministerie van Justitie en Veiligheid samen met de vreemdelingenketen onderzoekt hoe verdwijningen kunnen worden voorkomen;
- de politie onderzoek instelt wanneer kinderen verdwijnen. Daarbij moet er goede samenwerking zijn en werkafspraken gemaakt worden tussen de politie, het COA, NIDOS, en met andere landen van doorreis en bestemming.

Wij bevelen aan dat

- er een landelijke en regionale aanpak komt van criminele uitbuiting van kinderen;
- zorg- en veiligheidspartners hierin multidisciplinair samenwerken;
- kennis van deze vorm van uitbuiting wordt versterkt bij politie en hulpverlening.

¹ De cijfers in de eerste drie rijen betreffen het aantal (vermeende) slachtoffers kinderhandel dat is gemeld bij CoMensha. Het cijfer in de vierde rij is bekend bij het ministerie van Justitie en Veiligheid. Deze cijfers komen echter pas beschikbaar na analyse door de Nationaal Rapporteur Mensenhandel, naar verwachting in de tweede helft van 2018. De cijfers in de laatste vier rijen zijn afkomstig van Expertisebureau Online Kindermisbruik.

² Bron: brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid, 27 maart 2018. Cijfers zijn door het ministerie afgerond op tientallen.

³ Het totale aantal URL's dat in 2017 bekeken is door Meldpunt Kinderporno. NB: niet al deze URL's bevatten ook strafbaar materiaal ('kinderporno'). Dit geldt ook voor de cijfers van voorgaande jaren. In 2017 bevatte 54% kinderporno.

⁴ Helpwanted.nl is bedoeld voor (ouders van) jongeren tot 25 jaar die slachtoffer zijn van online seksueel misbruik. De afgelopen jaren kwamen er ook meldingen binnen van jongeren ouder dan 25 jaar. Daarnaast waren er meldingen waarbij de leeftijd van het slachtoffer niet werd opgegeven. Daarom is onderscheid naar 'ouder dan 25 jaar' moeilijk te maken, en bevat deze tabel het totaal aantal meldingen. In 2017 was er een daling, omdat de chat ruim drie maanden heeft stilgelegen door een technische storing.

⁵ Aantal unieke hulpvragen van mensen die zich zorgen maakten over zichzelf of over iemand in hun omgeving, of van professionals met zorgen over een cliënt.

Niet alleen Oost-Europese kinderen worden gebruikt voor het plegen van criminele activiteiten. Via de Kinderrechtenhelpdesk ontvangen wij ook signalen dat jongeren uit asielzoekerscentra, op middelbare scholen en uit jeugdhulpinstellingen worden geworven door criminelen. De precieze omvang is onbekend, omdat criminele uitbuiting niet altijd wordt herkend en geregistreerd.

Meer inzet voor verwijderen van kinderporno van internet

Sinds 2012 werken er 150 gespecialiseerde politiemensen op het thema kinderporno en kindersekstoerisme. Hoewel het aantal meldingen van kinderporno sinds 2012 met 800 procent is toegenomen, is er geen rechercheur bijgekomen. Hierdoor blijven duizenden meldingen liggen. Het is hoog tijd dat meer menskracht wordt vrijgemaakt bij de politie om slachtoffers van online kindermisbruik op te sporen en misbruikers te stoppen.

Mensen die kinderporno op het internet tegenkomen, kunnen dit melden bij het Expertisebureau Online Kindermisbruik (EOKM). Deze organisatie verwijdert de beelden van het internet en stuurt het door naar de politie. Ieder jaar neemt het aantal meldingen bij het EOKM explosief toe. In 2017 bekeek het EOKM bijna 155.000 URL's ten opzichte van bijna 10.000 in 2010. Toch moet ieder jaar via een amendement bij de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer extra financiering voor het EOKM gevraagd worden.

UNICEF Nederland en Defence for Children roepen de Nederlandse overheid op om, gezien de toename van het aantal meldingen, deze financiering structureel te verhogen en de bevoegdheden van het EOKM uit te breiden. Uitbreiding van de bevoegdheden is noodzakelijk, omdat het EOKM op dit moment zelf niet aan actieve opsporing mag doen. Daarnaast mogen medewerkers alleen beeldmateriaal verwijderen die zij gemeld krijgen. Zij mogen niet verder klikken op websites waar strafbaar materiaal op staat en ook geen gebruikmaken van de zogeheten *webcrawler* die continu automatisch op het internet kan zoeken naar strafbaar materiaal om het te verwijderen. Met de extra bevoegdheden om actief op te sporen, zou het EOKM veel meer afbeeldingen van kindermisbruik kunnen verwijderen van het internet.

Voorlichting op scholen over seksualiteit en internetveiligheid

In het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn scholen verplicht aandacht te besteden aan seksualiteit en seksuele diversiteit om de seksuele weerbaarheid van jongeren te versterken. Scholen zijn vrij om te kiezen hoe zij dat doen.

De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen concludeert in het rapport 'Effectief preventief. Seksuele en relationele vorming in het onderwijs' (2017) dat het niet bekend is welke effecten lespakketten hebben in het voorkomen van seksueel geweld. Simpelweg, omdat er geen onderzoek naar is gedaan. Ook schiet de voorlichting aan minderjarigen van zestien en zeventien jaar tekort, omdat seksuele voorlichting alleen verplicht is voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Daarnaast is er onvoldoende aandacht voor seksualiteit en flirten via internet. Dit aspect wordt niet door alle scholen meegenomen en dit wordt ook niet expliciet genoemd in de kerndoelen. In een tijd waarin internet en sociale media een grote rol spelen in het leven van jongeren zou internetveiligheid een vaste plek in het onderwijs moeten hebben.

Pak online seksaanbieders aan

Prostitutiebezoekers die misbruik maken van een minderjarige hoeven zich in Nederland nauwelijks zorgen te maken. In recente rechtszaken kreeg een aantal 'klanten' van minderjarigen slechts één dag cel. Want, zo beargumen-

↘ wij bevelen aan dat

- het ministerie van Justitie en Veiligheid zorgt voor voldoende capaciteit bij de politie om kinderporno te bestrijden;
- de structurele financiering voor het EOKM wordt verhoogd en de organisatie meer bevoegdheden krijgt, zodat zij ook actief afbeeldingen van kindermisbruik van het internet kunnen verwijderen.

↘ wij bevelen aan dat

- het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap investeert in effectieve lespakketten om seksueel geweld te voorkomen;
- de kerndoelen voor het onderwijs over seksualiteit uitgebreid worden met internetveiligheid;
- voorlichting over seksualiteit ook verplicht is voor jongeren van zestien en zeventien jaar.

teerden de rechters, zij waren niet op zoek naar een minderjarige. Het desbetreffende slachtoffer van mensenhandel werd immers aangeboden op een website voor volwassen prostituees.

Die websites verdienen aan het aanbieden van sekswerk. Door het aanbieden van minderjarigen op hun website faciliteren zij mensenhandelaren in het adverteren met verboden commerciële seks met minderjarigen. Bovendien profiteren zij van de seksuele uitbuiting van minderjarigen. Dit zijn strafbare feiten volgens Artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid is in gesprek met enkele welwillende website-aanbieders om ervoor te zorgen dat verboden advertenties snel van de websites verwijderd worden wanneer de politie hierop stuit. Maar de online aanbieders van sekswerk hebben zelf ook een verantwoordelijkheid om na te gaan of de prostituees die zij aanbieden wel meerderjarig zijn.

Zorgen om zwanger meisje

Een jeugdbeschermer meldt begin 2018 dat een groep Roemeense jongemannen in Rotterdam is aangehouden wegens winkeldiefstal. Er is ook een 14-jarig meisje bij. Aan de Raad voor de Kinderbescherming heeft het meisje verteld dat ze naar Nederland is gekomen om te werken. Wat dit werken precies inhoudt, kan zij niet zeggen. Er zijn zorgen om dit meisje, dat om onduidelijke redenen met deze groep mannen naar Nederland is gekomen. Ze ziet bleek en blijkt al vier maanden zwanger te zijn.

Het meisje wordt in een jeugdzorginstelling geplaatst. De moeder van het meisje is in Roemenië. Zij wil graag dat het meisje samen met haar oom, een van de aangehouden mannen, terugkomt. De jeugdbeschermer gaat hiermee niet akkoord. Moeder moet zelf komen om het meisje op te halen. Na drie dagen komt de oom van het meisje weer vrij. Diezelfde avond verdwijnt het meisje uit de instelling. Defence for Children adviseert de Roemeense kindbescherming op de hoogte te brengen, zodat zij kunnen nagaan of het meisje veilig is teruggekeerd en welke hulp het meisje nodig heeft.

Zorgen

Uitbuiting van kinderen is een ernstige schending van hun rechten. De precieze omvang hiervan is niet bekend, maar er zijn op verschillende vlakken zorgelijke signalen.

Het aantal meldingen van kinderporno is sinds 2012 met 800 procent gestegen. Ondanks deze stijging is er geen rechercheur bij gekomen.

In 2017 zijn 360 alleenreizende minderjarige asielzoekers uit de opvang verdwenen, met onbekende bestemming. Dat is veel en veel meer dan ooit. Deze jongeren moeten overleven in de illegaliteit en zijn daarom kwetsbaar om in een uitbuitingssituatie terecht te komen.

Vooruitgang

De belangrijkste vooruitgang is de toezegging van het ministerie van Justitie en Veiligheid – na jaren aandringen door Defence for Children en UNICEF Nederland – dat onderzocht gaat worden hoe de verblijfsregeling voor minderjarige slachtoffers mensenhandel kindvriendelijker kan worden gemaakt.

Positief is dat het ministerie van Justitie en Veiligheid met website-aanbieders spreekt om door de politie gesignaleerde advertenties van minderjarige prostituees snel van websites te verwijderen.

↘ wij bevelen aan dat

het ministerie van Justitie en Veiligheid onderzoekt hoe online seksaanbieders strafrechtelijk kunnen worden aangepakt voor mensenhandel wanneer zij adverteren met personen die in werkelijkheid minderjarig zijn.

Kinderrechten & kindermishandeling

Jaarlijks zijn in Nederland 119.000 kinderen slachtoffer van kindermishandeling. De minister heeft de aanpak van kindermishandeling aangemerkt als een absolute prioriteit. Dat is een goede stap. Maar om mishandeling zoveel mogelijk te voorkomen, en aan slachtoffers tijdig passende hulp te bieden, is veel meer nodig.

Preventie van kindermishandeling

Bij de start van de nieuwe kabinetsperiode in 2017 gaf de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan dat de aanpak van kindermishandeling de komende jaren een absolute prioriteit is van zijn departement. In april 2018 lanceerden de minister van VWS, de minister voor Rechtsbescherming en de VNG het programma *Geweld hoort nergens thuis; Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (2018-2021)*. Met dit actieprogramma wil het kabinet huiselijk geweld en kindermishandeling terugdringen, de schade van geweld beperken en de cirkel van geweld (de overdracht van generatie op generatie) vaker en duurzaam doorbreken. Dit voornemen is hoopgevend en wordt door UNICEF Nederland en Defence for Children van harte ondersteund.

Vooralsnog is in het gedecentraliseerde stelsel nog onvoldoende landelijke regie en sturing wat zorgt voor rechtsongelijkheid¹. Uit onderzoek van de Kinderombudsman in 2017 is gebleken dat gemeenten niet weten of met hun preventiebeleid de doelgroepen met een verhoogd risico op kindermishandeling en huiselijk geweld ook daadwerkelijk bereikt worden.

Voor een effectieve aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld is het nodig dat er landelijk geldende minimumnormen voor de uitvoering worden opgesteld, zodat een mishandeld kind in gemeente X op een vergelijkbare aanpak kan rekenen als een mishandeld kind in gemeente Y en beide kinderen even goed worden geholpen.

Daarnaast blijkt uit onderzoek² dat de veiligheid van kinderen in gezinnen waar sprake is van huiselijk geweld ook na een melding en hulp nog niet vanzelfsprekend is. Van belang is dat de landelijke overheid monitort of de veiligheid van kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld ook op de langere termijn structureel gewaarborgd is. Om dit te bereiken is het nodig dat de Rijksoverheid kaders stelt en zorgdraagt voor de benodigde randvoorwaarden (capaciteit, middelen, datasystemen, et cetera) zodat gemeenten kunnen voldoen aan de landelijke normen.

Kinderrechten- beginselen

- **Kinderen moeten worden beschermd tegen alle vormen van kindermishandeling binnen en buiten het gezin** (Artikel 19, 20 en 34 IVRK).
- **Alle kinderen in Nederland hebben recht op bescherming tegen kindermishandeling**. (Artikel 2 en 22 IVRK).
- **De Nederlandse staat dient al het mogelijke te doen om kinderen die slachtoffer (dreigen te) zijn van kindermishandeling te ondersteunen en passende hulp te bieden** (Artikel 3 lid 2, 4, 19, 39 IVRK).
- **Het belang van het kind staat centraal in de preventie en aanpak van kindermishandeling** (Artikel 3, 19 en 39 IVRK).
- **Ouders worden actief ondersteund bij de opvoeding van hun kind** (Artikel 5 en 18 IVRK).
- **Kinderen moeten worden betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van het beleid ter voorkoming van kindermishandeling en de aanpak hiervan** (Artikel 12 IVRK).

¹ Brief aan de Informatie van de Kinderombudsman, 30 maart 2017.

² O.a. Verwey-Jonker Instituut, Doorbreken geweldspatroom vraagt gespecialiseerde hulp, 2014.

↘ wij bevelen aan dat

- de Rijksoverheid minimum-eisen stelt aan de kwaliteit, het bereik en de impact van gemeentelijk beleid op het terrein van de preventie en aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld;
- en dat de Rijksoverheid de benodigde randvoorwaarden (capaciteit, middelen, datasystemen et cetera) voor een goede uitvoering garandeert.

2.206

OM-afdoeningen in zaken over mishandeling en seksueel misbruik

820

geregistreeerde misdrijven ontucht met minderjarigen

Indicatoren

Indicatoren	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹	verschil tov 2016
Aantal onderzoeken door Veilig Thuis (voorheen: AMK) ¹	19.453 ¹	19.793 ³	27.875 ⁴	X ⁵	15.470 ⁵	X ⁵	
Aantal adviezen door Veilig Thuis (voorheen: AMK) ¹	45.887 ²	46.922 ³	46.415 ⁴	X ⁵	X ⁵	X ⁵	
Aantal kinderen in de maatschappelijke opvang ⁶	X	2.550	X	4.060	3.960	X	
Aantal kinderen in de vrouwenopvang ⁷	X	X	X	2.569	X	X	
Huiselijk geweldzaken bij OM ⁸	-	-	-	7.217	8.803	X	
Mishandeling en seksueel misbruik kinderen: aantal afdoeningen bij het OM	-	-	-	-	2.018	2.206	+ 9%
Ontucht met minderjarige: totaal geregistreeerde misdrijven ⁹	1085	1025	1045	875	855	820	-4%

¹ Bron: Brancherapportage Jeugdzorg, Jeugdzorg Nederland.

² Bron: Jaarrapportage AMK.

³ Bron: Jaarverslag Jeugdzorg Nederland 2013.

⁴ Bron: CBS Kinder mishandeling 2014: voorlopige cijfers.

⁵ In 2016 zijn bij alle Veilig Thuis organisaties in totaal 84.225 meldingen gedaan van (een vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling. Bij 15.470 van deze meldingen is, na triage, in dat jaar een onderzoek gestart en afgerond. In 6% van deze gevallen heeft dat geleid tot een onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming (Kamerbrief Aanpak Huiselijk Geweld, 17 oktober 2017). In de Kamerbrief wordt geen bronvermelding gegeven voor deze cijfers. Het CBS verstrekt sinds 2015 geen landelijke cijfers meer vanwege gebrek aan uniformiteit in de cijfers van de verschillende Veilig Thuis-regio's.

⁶ Bron: Cijfers maatschappelijke opvang 2016, Federatie Opvang i.o.v. het ministerie van VWS

⁷ Bron: Monitor In-, door- en uitstroom vrouwenopvang, RegioAanpak Veilig Thuis, december 2016. In werkelijkheid is het cijfer hoger. Niet alle instellingen konden gegevens aanleveren.

⁸ Bron: Openbaar Ministerie

⁹ Bron: CBS Geregistreeerde criminaliteit; soort misdrijf, regio. Door politie geregistreeerd aantal misdrijven. De cijfers over 2016 en 2017 zijn voorlopig. Opgehelderd houdt in dat tenminste één verdachte bekend is bij de politie.

Landelijke uniformiteit en dataverzameling kindermishandeling

Voor een goede preventie en aanpak van kindermishandeling is het van belang om te beschikken over landelijke data die trends en ontwikkelingen kunnen tonen. Er zijn momenteel echter geen uniforme gegevens over het aantal gemelde gevallen van kindermishandeling en huiselijk geweld op landelijk niveau. Ook wordt niet landelijk geregistreerd wat de wacht- en doorlooptijden zijn voor kinderen die bij Veilig Thuis gemeld zijn. Maar bovenal ontbreken gegevens over de resultaten en duurzame impact van de in gang gezette hulp voor mishandelde kinderen.

Participatie van kinderen bij de aanpak van kindermishandeling

Een veelgehoorde klacht van mishandelde kinderen en jongeren is: "Er is nooit met mij gepraat en niemand vroeg mij wat ik ervan vond." De Tweede Kamer nam eind 2016 een motie aan³ waarin zij erop aandringt dat door Veilig Thuis en in de jeugdbescherming altijd met het kind gesproken wordt door een gespecialiseerde medewerker. Deze motie is aangenomen, maar moet nog breed verankerd worden binnen beleid en uitvoeringspraktijk.

Wel is in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de handreiking 'Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' gerealiseerd. Hiermee krijgen beroepsgroepen concrete handvatten om kinderen te betrekken bij beslissingen die worden genomen bij (een vermoeden van) kindermishandeling. Wij roepen de overheid op om de betrokken beroepsgroepen actief te ondersteunen bij implementatie van de handreiking en ervoor te zorgen dat praten met kinderen standaard onderdeel uitmaakt van hulp aan mishandelde kinderen.

Tijdige en passende hulp voor mishandelde kinderen

Sinds 1 juli 2013 zijn professionals verplicht een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te gebruiken. Dit heeft positief bijgedragen aan de

↘ wij bevelen aan dat

de Rijksoverheid werk maakt van centraal aangestuurde dataverzameling en beleidsinformatie voor de aanpak van kindermishandeling.

↘ wij bevelen aan dat

- de centrale en decentrale overheid en hulpverlenende organisaties kinderen actief betrekken bij de preventie en aanpak van kindermishandeling;
- praten met kinderen standaard onderdeel uitmaakt van hulp aan mishandelde kinderen bij zorg-, hulp-, onderwijs- en justitie-organisaties.

³ Motie Jeugdzorg van het Lid Kooiman, 13 oktober 2016).

84.225

meldingen van (een vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling in 2016

signaleringsgevoeligheid en meldingsbereidheid van professionals. Desondanks heerst bij diverse groepen professionals nog altijd handelingsverlegenheid. Ook zijn er nog aanzienlijke verschillen tussen de beroepssectoren in signalering, scholing en het gebruik en de implementatie van de meldcode.⁴

In 2017 kwam het kabinet met een wijziging van het Besluit verplichte meldcode⁵: Vanaf 2019 moet de meldcode een afwegingskader bevatten die professionals helpt bij de beoordeling of een melding bij Veilig Thuis noodzakelijk is. Hiermee is al veel bereikt, maar zorgelijk is de grote focus op meldcodes en protocollen terwijl onvoldoende wordt ingezet op de kennis die mensen nodig hebben om hiermee in de praktijk goed te kunnen werken.

Daarnaast is het onacceptabel dat mishandelde kinderen nog altijd op wachtlijsten staan en onvoldoende tijdige en passende hulp krijgen.⁶ Dit is het gevolg van bijvoorbeeld een te krap gemeentelijk budget, een gebrekkige samenwerking tussen instanties of problemen bij de aanbesteding en inkoop van benodigde zorg.

Ook vinden wij het verontrustend dat er nog steeds problemen zijn betreffende de capaciteit en kwaliteit bij Veilig Thuis, onder meer door de toename van het aantal meldingen, het onvoldoende inspelen op het ontstaan van piekmomenten, onvoldoende samenwerking met het veld en een tekort aan geschikt personeel.⁷ Wij dringen aan op garanties voor tijdige beschikbaarheid, passende hulp en een beter toezicht op de structurele veiligheid voor kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling.

Expertise over huiselijk geweld en kindermishandeling in de sociale wijkteams

Van alle meldingen die bij Veilig Thuis binnenkomen, wordt ongeveer twee derde direct 'afgeschaald' naar het lokaal veld, waaronder het sociale wijkteam.⁸ Dit betekent in de praktijk dat de verantwoordelijkheid van het organiseren van hulp aan kwetsbare gezinnen wordt overgenomen door het sociale wijkteam.

Echter, uit onderzoek blijkt dat sociale wijkteams lang niet altijd voldoende toegerust zijn om de complexe problematiek van kindermishandeling en huiselijk geweld goed op te pakken, of om veiligheidsrisico's bij de opvoeding van

↳ wij bevelen aan dat

de centrale en decentrale overheid – in samenwerking met zorgverzekeraars – tijdige en passende hulp garandeert voor mishandelde kinderen, waarbij ook op lange termijn de veiligheid van kinderen structureel gewaarborgd is.

↳ wij bevelen aan dat

gemeenten ervoor zorgen dat sociale wijkteams en Centra voor Jeugd en Gezin de benodigde specialistische expertise omtrent kindermishandeling standaard in huis hebben.

⁴ Rapport over Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, Inspectie voor de Gezondheidszorg, 7 juli 2017.

⁵ Kamerbrief Wijziging Besluit verplichte meldcode, 7 juli 2017.

⁶ Rapport Eerste evaluatie Jeugdwet, 30 januari 2018.

⁷ Brief Herbeoordeling twaalf Veilig Thuis organisaties, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, 17 november 2017; De Kwaliteit van Veilig Thuis stap 2, Inspectie Jeugdzorg / Inspectie voor de Gezondheidszorg, april 2017.

⁸ Rapport Impactanalyse Veilig Thuis, 2 februari 2017.

kinderen in de thuissituatie in te schatten.⁹ Het is daarom van essentieel belang dat in sociale wijkteams de benodigde specialistische expertise rond (complexe) problematiek van kinderen en gezinnen standaard aanwezig is.

Hulp aan kinderen in de maatschappelijke en vrouwenopvang

Kinderen die in de vrouwenopvang of maatschappelijke opvang terecht komen, hebben vaak te maken (gehad) met kindermishandeling of huiselijk geweld. Uit een recent rapport van de Nationale Ombudsman blijkt dat één van de knelpunten in de opvang is dat kinderen niet als zelfstandige cliënten worden gezien, maar als 'meekomend' met hun ouder(s)¹⁰. Omdat financiering van de opvang geënt is op het aantal volwassen cliënten in de opvang zijn de budgetten binnen de opvang vaak ontoereikend om passende hulp te kunnen bieden aan deze kinderen.

Daarnaast geven kinderen in de opvang aan hoe belangrijk het is dat zij betrokken worden bij de hulp en beslissingen die ook hun leven betreffen.¹¹ Wij roepen de overheid op om de positie en participatie van kinderen in de maatschappelijke en vrouwenopvang te versterken, zodat zij de hulp krijgen die nodig is.

De positie van minderjarige slachtoffers van misbruik en mishandeling in het strafproces

Hoeveel kinderen als slachtoffer van kindermishandeling, misbruik of geweld deelnemen aan het strafproces is onbekend. Wel is bekend dat in 2017 bij de politie 2.206 keer het misdrijf mishandeling en seksueel misbruik van kinderen is geregistreerd.¹² Het is daarbij echter ook belangrijk dat inzichtelijk wordt hoeveel minderjarige slachtoffers in aanraking komen met justitie en om welke delicten het gaat.

Een positieve ontwikkeling is dat sinds 2017 meer geregeld is ter bescherming van minderjarige slachtoffers door het implementeren van een EU-richtlijn met minimumnormen voor slachtoffers in de nationale wetgeving. Zorgelijk daarbij is wel dat specifieke kennis over het praten met kinderen geen vereiste is voor politie- en justitiepersoneel dat werkt met minderjarige slachtoffers van twaalf jaar en ouder. Wij benadrukken dat alle minderjarige slachtoffers tijdens een strafproces op kindvriendelijke wijze moeten worden verhoord in een ruimte die daarvoor passend is, en door een verhoorder die hiervoor specifiek is opgeleid. Verder worden ter bescherming van de privacy van minderjarige slachtoffers tijdens een strafproces ten onrechte geen aanvullende eisen gesteld in de nationale regelgeving.

Wij pleiten voor het gebruik van een kindnummer in processtukken ter vervanging van persoonsgegevens. Ook zouden wij willen zien dat de zitting in beginsel (deels) achter gesloten deuren plaatsvindt als het minderjarige slachtoffer aanwezig is. Wij roepen op tot meer waarborgen voor een kindvriendelijk strafproces waarbij in het bijzonder wordt gekeken naar het verhoor en de privacy van minderjarige slachtoffers.

⁹ Rapport Sociale (wijk)teams opnieuw uitgelicht, Movisie, januari 2018; Rapport Het wijkteam en kwetsbare gezinnen, Toezicht Sociaal Domein / Samenwerkend Toezicht jeugd, maart 2017.

¹⁰ Rapport Vrouwen in de Knel, de Nationale Ombudsman, 6 juli 2017.

¹¹ Publicatie Niets is voor altijd, 21 november 2017.

↳ wij bevelen aan dat

de centrale en decentrale overheid de positie van kinderen in de maatschappelijke en vrouwenopvang verbetert, zodat zij tijdig de hulp krijgen die nodig is.

↳ wij bevelen aan dat

de Rijksoverheid zich inspant voor een betere positie van minderjarige slachtoffers in het strafproces. Van belang zijn hierbij: een kindvriendelijker strafproces met meer aandacht voor bescherming van de privacy van kinderen en specifiek op kinderen toegerust verhoor.

¹² Cijfers Openbaar Ministerie, aangeleverd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid

**“Zorg voor meer
waarborgen voor
een kindvriendelijk
strafproces.”**

Minderjarig slachtoffer seksueel misbruik onnodig vaak verhoord

Verhoord worden in een strafrechtelijke procedure over seksueel misbruik is zeer ingrijpend voor een kind. Een moeder belt de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children. Haar dochter van tien is slachtoffer van seksueel misbruik en moet daarover getuigen in een strafproces. Moeder is bezorgd over het welzijn van haar kind, omdat de advocaat van de verdachte haar dochter in hoger beroep opnieuw wil verhoren. Dit terwijl er audiovisuele opnames zijn van het eerste verhoor dat is afgenomen in een kindvriendelijke verhoorstudio door een gespecialiseerde verhoorder. De advocaat kan deze opnames bekijken. Moeder wil haar kind niet onnodig opnieuw belasten met een verhoor.

Defence for Children schrijft een kinderrechtenrapportage over deze zaak waarin zij benadrukt dat het belang van het kind een eerste overweging moet zijn, en dat zeer terughoudend omgegaan moet worden met het herhaald verhoren van minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik. De advocaat van de verdachte zal goed moeten motiveren wat de toegevoegde waarde is van een nieuw verhoor en waarom het bekijken van de audiovisuele beelden niet toereikend is. Defence for Children ziet op basis van de beschikbare stukken onvoldoende reden om het meisje nogmaals te verhoren.

Het Gerechtshof komt tot eenzelfde conclusie in deze zaak en bepaalt dat het meisje niet opnieuw verhoord zal worden. Deze casus illustreert dat de positie van minderjarige slachtoffers in het strafproces voor verbetering vatbaar is.

Zorgen

Jaarlijks zijn naar schatting 119.000 kinderen in Nederland slachtoffer van kindermishandeling. Om deze kinderen hulp te kunnen bieden is voldoende capaciteit en kwaliteit nodig bij de hulpverlenende instanties, en die is er nu onvoldoende. Mishandelde kinderen staan nu lang op wachtlijsten en krijgen onvoldoende passende hulp.

Als gevolg van de decentralisatie van het jeugdbeleid zijn mishandelde kinderen afhankelijk van wat gemeenten wel of niet voor hen (kunnen) doen. Dit is zorgelijk, omdat het bij de preventie en aanpak van kindermishandeling niet uit mag maken of je als kind in gemeente X of in gemeente Y woont.

Vooruitgang

De overheid besteedde de afgelopen jaren vooral aandacht aan het verhogen van de signaleringskans, waardoor meer slachtoffers van kindermishandeling in beeld komen. Dat is een positieve ontwikkeling. Bovendien heeft de minister de aanpak van kindermishandeling aangemerkt als een absolute prioriteit. Voor minderjarige slachtoffers is er nieuwe regelgeving die hen beter beschermt tijdens een strafproces.

En nu

Er is behoefte aan meer landelijke sturing, meer capaciteit en een betere kwaliteit van de zorg, zodat kinderen overal in Nederland tijdig op goede zorg kunnen rekenen en de veiligheid van deze kinderen ook op de lange termijn gewaarborgd is.

Centraal aangestuurde dataverzameling en beleidsinformatie zijn nodig om de aanpak van kindermishandeling te monitoren en verbeteren.

Specialistische kennis omtrent kindermishandeling is nodig in de sociale wijkteams en in de centra voor jeugd en gezin.

Kinderen en jongeren moeten meer betrokken worden bij de aanpak van kindermishandeling. Overleg met de kinderen zelf moet standaard onderdeel uitmaken van hulp.

Alle minderjarige slachtoffers die deelnemen aan een strafproces moeten op kindvriendelijke wijze worden verhoord en hun privacy moet beter worden beschermd.

Kinderrechten & jeugdstrafrecht

Nederland voldoet helaas nog niet aan het VN-Kinderrechtenverdrag als het gaat om minderjarige verdachten. Zo moeten jongeren soms wel een jaar wachten op de interventie of alternatieve straf die de rechter oplegt, wordt er nog steeds standaard DNA-materiaal afgenomen bij minderjarigen zonder rekening te houden met leeftijd of de aard van het vergrijp en worden nog steeds minderjarigen berecht via het volwassenstrafrecht.

Jeugdstrafrecht

Binnen de jeugdstrafrechtketen is hard gewerkt aan de ontwikkeling van een kindgerichte aanpak. Een trend die de afgelopen jaren steeds zichtbaarder is geworden, is de daling van de geregistreeerde jeugdcriminaliteit. Nieuw is dat dit jaar voor het eerst ook het aantal in verzekeringstellingen is gedaald en daarmee ook het aantal minderjarigen dat een nacht of langer in een (politie) cel verblijft. Ook is het positief dat het ministerie van Justitie en Veiligheid toekomstgericht is en een nieuwe visie op vrijheidsbeneming en alternatieven voor detentie voor jeugdigen ontwikkelt.

Ook bij de wetgever is er aandacht voor de speciale rechtspositie van minderjarige verdachten. Momenteel wordt de 'Europese kinderrichtlijn' (EU 2016/800) geïmplementeerd en heeft jeugd de aandacht in het moderniseringstraject van het Wetboek van Strafvordering. Maar, ondanks deze positieve ontwikkelingen voldoet Nederland op te veel punten nog niet aan artikel 37 en 40 VN-Kinderrechtenverdrag. De eerste stappen zijn gezet, maar er is veel meer nodig om te komen tot een duurzaam kindgericht systeem waarin de bijzondere rechtspositie van minderjarigen verankerd is.

Leeftijd strafrechtelijke aansprakelijkheid verhogen

In vergelijking met andere Europese landen ligt de leeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid in Nederland laag, namelijk op twaalf jaar. Uit de toelichting op het VN-Kinderrechtenverdrag blijkt dit volgens het VN-Kinderrechtencomité de laagst toegestane leeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid. De Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) adviseerde in december 2017 dat "een verhoging van de strafrechtelijke minimumleeftijd naar tenminste veertien jaar wenselijk is".

Kinderrechten- beginselen

- De regering streeft naar de totstandkoming van aparte wetten, procedures, autoriteiten en instellingen voor kinderen die verdacht, vervolgd of veroordeeld worden voor het begaan van een strafbaar feit (artikel 40 lid 3 IVRK).
- Het belang van het kind en een pedagogische aanpak staan voorop in de toepassing van het jeugdstrafrecht (artikel 3 en 40 IVRK).
- Vrijheidsbeneming wordt slechts als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur gehanteerd (artikel 37 sub b IVRK).
- Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid wordt beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en respect waarbij rekening wordt gehouden met zijn of haar leeftijd (artikel 37 sub c IVRK).
- Het beleid van de regering is erop gericht om zaken van minderjarigen, waar dat mogelijk is, 'buiten' het strafrecht om af te doen. Alternatieven voor detentie waaronder zorg, onderwijsvoorzieningen en toezicht en begeleiding zijn in ruime mate beschikbaar en toegankelijk (artikel 40 lid 3, sub b en lid 4 IVRK).
- Minderjarigen hebben recht op een volledige eerbiediging van hun privéleven gedurende alle stadia van het strafproces (artikel 16 en artikel 40 lid 2, sub b IVRK).

↘ wij bevelen aan dat

aan een duurzaam kindgericht systeem voor het jeugdstraf (proces)recht wordt verder gebouwd, in lijn met het VN-Kinderrechtenverdrag, de Guidelines on child-friendly justice van de Raad van Europa en de 'EU-kinderrichtlijn' (EU 2016/800).

30.369

minderjarigen opgenomen in de DNA-databank voor Strafzaken

26%

daling van het aantal in verzekeringstellingen minderjarigen

Indicatoren

Indicatoren ¹	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹	verschil tov 2016
Totaal aantal door de politie gehoorde minderjarige verdachten (unieke acties) ²	51.973	43.419	39.628	37.586	33.043	28.504	- 14
Totaal aantal in verzekeringstellingen minderjarigen (unieke acties) ²	7.513	6.879	6.791	7.449	7.101	5.253	- 26%
Totaal aantal minderjarigen in justitiële jeugdinrichtingen ³	1.999	1.520	1.270	1.029	1.054	1.005	- 5%
% minderjarigen in voorlopige hechtenis in justitiële jeugdinrichtingen op peildatum ⁴	75% (171)	74% (137)	79% (85)	76% (106)	76% (108)	80% (89)	+ 4%
Gemiddeld aantal dagen voorlopige hechtenis	40	38	37	29	36	38	+ 6%
Totaal aantal minderjarigen met een PIJ-maatregel op peildatum ⁴	40	30	15	23	22	8	-64%
Opname 12- en 13-jarigen in een justitiële jeugdinrichting	23	27	18	12	14	13	-7%
16 en 17 jaar volgens volwassenenstrafrecht ⁵	50	56	X	X	45	X	
Aantal ooit als minderjarige opgenomen personen in de DNA-databank voor Strafzaken ⁶	20.281	22.649	24.283	25.962	27.521	30.369	+ 10%

¹ Bron: Ministerie van Veiligheid en Justitie, Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), tenzij anders vermeld.

² Bron: BVI = database van de politie.

Unieke acties: ledere actie wordt uniek geteld. Als een minderjarige 2 keer is verhoord, wordt deze 2 keer geteld.

³ Aantal minderjarigen dat aanwezig was in een justitiële jeugdinrichting op 1 januari plus het aantal minderjarigen dat in de loop van het jaar in een justitiële jeugdinrichting is geplaatst.

⁴ Op 1 januari van het daarop volgende jaar. Bijvoorbeeld het cijfer uit 2017 is vastgesteld op 1 januari 2018.

⁵ RACMIN, informatiesysteem Parket Generaal van het Openbaar Ministerie.

⁶ Nederlandse DNA-databank voor Strafzaken, Nederlands Forensisch Instituut.

Wij benadrukken het belang van het RSJ-advies en vinden jeugdhulp voor zeer jonge en kwetsbare minderjarige verdachten en veroordeelden van belang. Hierbij zou strafrechtelijke vervolging en opsluiting niet mogelijk moeten zijn.

Recht op een advocaat voor alle minderjarige verdachten

De toegang tot een gratis advocaat voor minderjarige verdachten die met politie en justitie te maken hebben, is niet voor alle minderjarigen gelijk. Positief is dat zij vanaf 1 maart 2017 recht hebben op een advocaat én een vertrouwenspersoon voor en tijdens het politieverhoor.

Toch blijkt dat lang niet alle minderjarige verdachten toegang hebben tot een gratis (piket)advocaat. Dit geldt namelijk niet voor niet-aangehouden minderjarige verdachten, verdachten die thuis zijn en per brief worden opgeroepen, minderjarige verdachten die na 20:00 uur 's avonds zijn aangehouden en zich pas de volgende dag moeten melden voor het verhoor en voor kinderen jonger dan twaalf jaar die door de politie worden verhoord. Zij of hun ouders moeten zelf een advocaat regelen en betalen. Ook minderjarigen die niet bij de rechter maar bij de officier van justitie moeten komen op verdenking van een licht vergrijp krijgen zelden een gratis advocaat toegewezen. Terwijl zij wel een taakstraf of boete en een justitiële aantekening, oftewel een strafblad, kunnen krijgen.

Politieverhoor, in verzekeringstelling en verblijf in een politiecel

Verrassend is dat dit jaar voor het eerst niet alleen het aantal politieverhoren daalt, maar dat ook de in verzekeringstelling van minderjarige verdachten met bijna 2.000 minderjarigen is afgenomen. Steeds vaker wordt op politiebureaus een nieuwe werkwijze toegepast die uitgaat van het criterium 'geen in verzekeringstelling, tenzij'.

Zorgelijk blijft echter dat uit signalen van de Kinderrechtenhelpdesk en de advocatuur blijkt dat minderjarigen, als gevolg van het huidige strafrechtstelsel, langer dan nodig is in een politiecel verblijven. Een jaarlijks terugkerend knelpunt blijft dat het wettelijk gezien nog steeds mogelijk is om de verblijfsduur in de politiecel met maximaal tien dagen te verlengen. Ook zijn er aanzienlijke

↘ wij bevelen aan dat

de wettelijke leeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid wordt verhoogd naar minimaal 14 jaar en per direct wordt gestopt met het opsluiten van 12- en 13-jarigen in justitiële jeugdinrichtingen.

↘ wij bevelen aan dat

- alle minderjarige verdachten toegang hebben tot een gratis (piket)advocaat bij het politieverhoor en bij de officier van justitie;
- het voorbehoud van Nederland, dat stelt dat een minderjarige bij lichte overtredingen geen juridische bijstand krijgt, wordt afgeschaft.

verschillen tussen de politiebureaus in aanpak en in de aanwezige voorzieningen voor een kindgericht beleid. Daarnaast is er bij de politie te weinig kennis en aandacht voor het leeftijds criterium en de omgang met minderjarige verdachten met een beperking, waaronder hechtingsproblematiek, autisme of ADHD.

De justitiële keten zal de komende jaren verder moeten blijven investeren in een landelijke kindgerichte aanpak in de eerste fase van het strafproces. Dit moet ervoor zorgen dat regionale verschillen verdwijnen, de tijd die minderjarigen doorbrengen in de politiecel verder wordt verkort en het personeel opgeleid is om met minderjarige verdachten te werken.

Vrijheidsbeneming en alternatieven

In 2018 wordt de situatie van kinderen in gesloten instellingen wereldwijd onderzocht in het kader van de *UN-Global Study on children deprived of liberty* onder leiding van Manfred Nowak. Nederland heeft in tegenstelling tot andere Europese landen nog geen financiële bijdrage geleverd om deze studie mogelijk te maken en moet ook de gegevens en data hiervoor nog aanleveren. Voor ons land zijn er nog veel verbeterpunten te noemen als het gaat om vrijheidsbeneming. 80% van het totaal aantal minderjarigen dat in justitiële jeugdinrichtingen verblijft, is nog niet berecht en verblijft in voorlopige hechtenis. Voor hen bestaat het risico op oneigenlijk gebruik en willekeurige toepassing van voorlopige hechtenis. Dit blijkt uit het promotieonderzoek van Yannick van den Brink van de Universiteit Leiden (januari 2018) en het WODC-onderzoek naar de voorlopige hechtenispraktijk in Nederland (november 2017). Wat rechters bijvoorbeeld 'pedagogisch wenselijk' vinden, kan per rechter sterk verschillen. Het is hierdoor niet gegarandeerd dat voorlopige hechtenis van minderjarigen slechts als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur wordt toegepast.

Zorgelijk is verder dat uit de evaluatie van de Jeugdwet blijkt dat de jeugdhulp die in het kader van het jeugdstrafrecht noodzakelijk is, niet altijd of niet tijdig beschikbaar is. Jongeren moeten soms wel een jaar wachten op de interventie of alternatieve straf die de rechter oplegt.

Privacy

In totaal staan er 30.369 mensen in de DNA-databank voor Strafzaken als gevolg van een veroordeling uit hun jeugd. Van hen waren er 3.257 op 31 december 2017 nog steeds minderjarig. Het beleid ten aanzien van het standaard opslaan van DNA-profielen van minderjarigen die voor een strafbaar feit zijn veroordeeld, lijkt te gaan veranderen.

In november 2017 oordeelde het VN-Mensenrechtencomité dat Nederland met de 'Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden' het recht op privacy van minderjarigen, zoals gewaarborgd in het internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (BUPO-verdrag), schendt. Het comité stelt dat verplichte DNA-afname van een minderjarige veroordeelde niet altijd proportioneel is gekeken naar het doel, namelijk het voorkomen en opsporen van serieuze misdrijven. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van Justitie en Veiligheid in april 2018 aangekondigd de 'Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden' te willen aanpassen en geen DNA meer te willen afnemen van minderjarigen die veroordeeld zijn tot een taakstraf van minder dan veertig uur.

Dit is goed nieuws, maar daarmee zijn niet alle aanbevelingen van het VN-Mensenrechtencomité opgevolgd. Volgens het comité is in iedere zaak een individuele belangenafweging nodig waarbij rekening wordt gehouden met leeftijd. Ook zijn aanvullende rechtswaarborgen nodig, zoals het recht op het instellen van bezwaar tegen het afnemen van DNA-materiaal en het instellen van beroep tegen het opslaan van DNA.

↘ wij bevelen aan dat

- artikel 15 van de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen (BJJ) wordt geschrapt, zodat minderjarigen niet langer dan drie dagen in een politiecel kunnen verblijven;
- er een kindgerichte aanpak komt tijdens de eerste dagen van het strafproces;
- het ministerie van Justitie en Veiligheid de aanbevelingen overneemt die Defence for Children en de Vereniging voor Nederlandse Jeugdrechtsadvocaten hebben opgesteld in de 'Toekomstvisie aanhouding en inverzekeringstelling van minderjarige en jongvolwassen verdachten';
- verder wordt geïnvesteerd in opleiding, vaardigheden en speciale jeugdteams bij de Nationale Politie en het Openbaar Ministerie.

↘ wij bevelen aan dat

- het aanbod van alternatieven voor vrijheidsbeneming, zoals forensische pleegzorg, gedragsinterventies en ook herstelrecht, verder wordt uitgebreid;
- iedere beslissing tot vrijheidsbeneming helder wordt genomen en dat voorkomen wordt dat minderjarigen op basis van onduidelijke gronden zoals 'pedagogische overwegingen' lange tijd kunnen worden opgesloten.

“Jongeren moeten soms wel een jaar wachten op de interventie of alternatieve straf die de rechter oplegt.”

Een ander terugkerend knelpunt is de levenslange justitiële documentatie van gegevens van minderjarigen die veroordeeld zijn voor een zedendelict. Dit kan nog lang tot problemen leiden bij de afgifte van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG). Voor jonge verdachten en veroordeelden is het belangrijk dat zij na een veroordeling voor een strafbaar feit een tweede kans krijgen en hun leven kunnen oppakken. Ook het VN-Kinderrechtencomité roept op om de strafrechtelijke gegevens van minderjarigen te verwijderen na de beëindiging van de straf.

Herstelrecht en mediation in strafzaken van jongeren

Sinds 2017 kunnen de officier van justitie en de rechter strafzaken van minderjarigen doorverwijzen naar mediation. In plaats van de rechter te laten beslissen, krijgt de minderjarige verdachte zelf de mogelijkheid in gesprek te gaan met het slachtoffer, verantwoordelijkheid te nemen en te werken aan een oplossing. Daarbij wordt ook gekeken of het netwerk van ouders, familie, vrienden, bureaus of een leraar kunnen helpen.

Belangrijk is dat herstelrecht, waaronder mediation en herstelconferenties, een duidelijke plek krijgen in het jeugdstrafrecht. Daarbij is het nodig dat er één landelijke methode voor jeugd wordt ontwikkeld die ingezet kan worden binnen de wijkaanpak van de politie, de werkwijze van de Raad voor de Kinderbescherming, het Openbaar Ministerie, de rechterlijke macht en binnen de justitiële jeugdinrichtingen.

Toepassing volwassenstrafrecht op 16- en 17-jarigen

In het Jaarbericht Kinderrechten roepen we ieder jaar opnieuw op om te stoppen met het berechten van minderjarigen via het volwassenstrafrecht. Dit is een schending van het VN-Kinderrechtenverdrag. Ook voor minderjarigen die ernstige misdrijven begaan, geldt dat zij volgens het jeugdstrafrecht berecht moeten worden. Dit biedt hen meer passende behandelmogelijkheden, evenals de kans van hun fouten te leren en het leven weer op te pakken. Onze oproep is helaas zonder resultaat gebleven.

Nederland handhaaft het voorbehoud op het VN-Kinderrechtenverdrag waardoor er nog steeds 16 en 17-jarigen via het volwassenstrafrecht berecht worden. Ook is het hierdoor mogelijk om de PIJ-maatregel (Plaatsing In een Jeugdinrichting voor jeugdigen) uit het jeugdstrafrecht om te zetten naar een tbs-maatregel voor volwassenen die levenslang kan voortduren. Het VN-Kinderrechtencomité heeft hierop herhaaldelijk kritiek geuit. Het is teleurstellend dat de overheid dit laat voortduren en het is onzorgvuldig dat over 2017 niet bekend is om hoeveel minderjarigen het gaat.

↘ wij bevelen aan dat

- een sterker beschermd recht op privacy van minderjarigen in het strafrecht wordt opgenomen;
- in een aparte wettelijke bepaling wordt geregeld dat er geen DNA-materiaal bij minderjarigen kan worden afgenomen, tenzij dit noodzakelijk is voor de voorkoming, opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten. Daarbij geldt dat er altijd een zorgvuldige belangenafweging wordt gemaakt door de officier van justitie, waarbij rekening wordt gehouden met leeftijd;
- voorkomen wordt dat de justitiële gegevens van minderjarige zedendelinquenten levenslang zichtbaar blijven.

↘ wij bevelen aan dat

- herstelrecht en mediation in strafzaken een stevige plek krijgen in het jeugdstrafrecht en in de richtlijnen van het Openbaar Ministerie;
- er één landelijke methode speciaal voor mediation in jeugdzaken wordt ontwikkeld.

↘ wij bevelen aan dat

het voorbehoud van Nederland af wordt geschaft dat toepassing van het volwassenstrafrecht op 16- en 17-jarigen en omzetting van een PIJ-maatregel in een tbs-maatregel mogelijk maakt, en dat de wet daarop wordt aangepast.

Het recht op een advocaat

De moeder van Toine (16) belt de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children. Haar zoon is aangehouden voor het medeplegen van een winkeldiefstal. Hij mocht eerst naar huis en is pas een dag later door de politie verhoord. Zijn vriend Paul, die op heterdaad is aangehouden en op het politiebureau moest blijven, is nog dezelfde avond verhoord. Hij had een piket-advocaat die de zaak vooraf met hem besprak en hem tijdens het verhoor bijstond. Aan Toine, die een dag later toch nog naar het politiebureau moest komen voor verhoor, is verteld dat hij een advocaat mag meenemen, maar dat hij of zijn ouders die zelf moeten betalen. Zijn moeder wil dat niet. Zij werkt, maar houdt nauwelijks geld over en wil geen geld uitgeven aan een advocaat. Ze gaat zelf mee naar het politieverhoor.

Toine gaat akkoord met een Halt-afdoening. Hij zegt achteraf dat hij wel een beetje onder druk is gezet. Hij wilde dat het snel voorbij was en wilde niet naar de rechter, maar eigenlijk had hij er niet zoveel mee te maken. Hij was inderdaad samen met zijn vriend Paul in de winkel, maar het was niet zijn idee om de spullen mee te nemen en hij had zelf niks gestolen.

Volgens de nieuwe EU-richtlijn EU 2016/800 hebben minderjarige verdachten van een strafbaar feit voorafgaand en tijdens het politieverhoor recht op een advocaat en kunnen zij daarvan geen afstand doen. Wij vinden het belangrijk dat alle minderjarige verdachten die door de politie, officier van justitie of rechter worden gehoord op gelijke wijze toegang krijgen tot een gratis (piket)advocaat.

Zorgen

De rechtspositie van kinderen in het jeugdstrafrecht blijft een zorg: deze is met name tijdens de eerste dagen van het strafproces te weinig kindgericht. Er verblijven teveel kinderen in de politiecel en niet alle minderjarige verdachten krijgen een gratis advocaat. Er worden nog steeds 12- en 13-jarigen opgesloten in justitiële jeugdinrichtingen en 16- en 17-jarigen kunnen worden berecht via het volwassenstrafrecht.

Er staan te veel mensen geregistreerd in de DNA-databank voor Strafzaken als gevolg van een strafbaar feit uit hun jeugd.

De aansluiting op jeugdhulpinterventies schiet te kort. Kinderen die een alternatieve straf opgelegd krijgen moeten soms lang wachten om deze te kunnen uitvoeren vanwege tekorten bij jeugdhulp.

Herstelrecht, zoals mediation in strafzaken en herstelconferenties, is niet voor alle minderjarigen toegankelijk.

Vooruitgang

Het aantal kinderen dat in verzekering is gesteld door de politie en in een politiecel verblijft, is voor het eerst sinds jaren flink afgenomen, van ruim 7000 in 2016 naar iets meer dan 5000 in 2017. Het aantal politieverhoren neemt al jaren af, net als het aantal kinderen dat in een justitiële jeugdinrichting is opgesloten. Dit is een halvering ten opzichte van vijf jaar geleden.

Er worden nieuwe vormen en alternatieven voor vrijheidsbeneming ontwikkeld, zodat minderjarigen zo weinig mogelijk worden opgesloten en zij zich kunnen blijven ontwikkelen.

En nu

Er is veel meer aandacht nodig voor een kindgerichte aanpak tijdens de modernisering van het Wetboek van Strafvordering en in de praktijk.

De minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid moet omhoog. De leeftijd waarop kinderen voor een strafbaar feit kunnen worden vervolgd in Nederland ligt laag, namelijk op 12 jaar. Net als de RSJ vinden wij dat een verhoging naar tenminste 14 jaar wenselijk is.

De privacy van minderjarige verdachten en veroordeelden moet beter worden beschermd als het gaat om DNA-afname en het gebruik van justitiële gegevens als gevolg van jeugddelicten.

De voorbehouden van Nederland op het VN-Kinderrechtencomité moeten worden ingetrokken, zodat het niet meer mogelijk is om minderjarigen die verdacht worden van lichte delicten zonder advocaat te berechten en ook niet om 16- en 17-jarigen via het volwassenstrafrecht te berechten.

Kinderrechten & Caribisch Nederland

In Caribisch Nederland is er geen compleet beeld van de kinderrechtsituatie door het ontbreken van cijfers. In het jaarrapport Landelijke Jeugdmonitor 2017 van het CBS zijn opnieuw geen cijfers beschikbaar over jeugdhulp, kindbescherming en jeugdreclassering. Ook voor migratie en uitbuiting zijn er geen data. Een dataregistratiesysteem waarmee het welzijn van kinderen op de eilanden gemonitord kan worden, moet een prioriteit worden van de Nederlandse regering.

Beleidsmatig is er een aantal belangrijke stappen gezet voor de kinderen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba, zoals de aankondiging van het invoeren van jeugdstrafrecht en het sluiten van een bestuursakkoord huiselijk geweld en kindermishandeling. Het is van groot belang om vanuit het Rijk ondersteuning te bieden aan de openbare lichamen bij de uitvoering van het bestuursakkoord en de voortgang daarvan te monitoren. Zoals door de Kinderombudsman geconcludeerd werd in haar rapport: 'Als je het ons vraagt' (juli 2017) is er voor de rechten van de kinderen in Caribisch Nederland nog een wereld te winnen.¹

In onderstaande tekst staat beknopte informatie over de stand van zaken van kinderrechten in Caribisch Nederland op de verschillende thema's die in dit Jaarbericht zijn opgenomen.

Jeugdstrafrecht

Minister Grapperhaus van Justitie en Veiligheid streeft ernaar om in 2019 op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES) het jeugdstrafrecht in te voeren. Deze toezegging heeft de minister gedaan tijdens een algemeen overleg van 31 januari 2018 met de Tweede Kamercommissie over de 'justitiële keten' in Caribisch Nederland. Hij geeft daarbij aan dat de Nederlandse wetgeving niet zomaar één op één zal worden overgenomen, maar zal worden afgestemd op de lokale omstandigheden en het uitvoeringskader.

Tot nu toe kenden de BES-eilanden geen apart jeugdstrafrecht met als gevolg dat veel zaken van minderjarigen in de voorfase worden afgedaan via buitengerechtelijke afdoening of een (voorwaardelijk) sepot. Het is in de huidige situatie voor politie en justitie niet eenvoudig om zaken van minderjarigen met de strafketen te overleggen, tot een strafeis te komen, maatwerk en waar nodig passende hulp te bieden. Positief is dat er sinds januari 2016 een (kleinschalige) pilot is gestart, waarin met herstelrecht specifiek in zaken van minderjarigen wordt gewerkt. Ook is er een convenant gesloten met ketenpartners over informatie-uitwisseling op casusniveau.

¹ Als je het ons vraagt, de kinderoombudsman on tour in Caribisch Nederland (juli 2017).

↳ wij bevelen aan dat

- bij de totstandkoming van het nieuwe jeugdstrafrecht goed gekeken wordt naar de mogelijkheden om minderjarigen daadwerkelijk jeugdstaffen en -maatregelen op te leggen en intensief te begeleiden, en daarbij rekening te houden met de - vooralsnog beperkte - capaciteit daartoe op de eilanden.

Wij benadrukken het belang dat minderjarigen zich kunnen blijven ontwikkelen. Daarbij geldt dat, waar dat kan, de mogelijkheid blijft bestaan dat zaken buiten de rechter om afgedaan worden en dat er alternatieven voor detentie beschikbaar zijn die er op gericht zijn om recidive te voorkomen.

Migratie

De crisis in Venezuela brengt een vluchtelingenstroom op gang, met name richting Colombia. Maar er vertrekt ook een groot aantal mensen richting de benedenwindse eilanden. De situatie op Bonaire is in vergelijking met Aruba en Curaçao een stuk minder nijpend. In Caribisch Nederland en dus Bonaire zijn naast het VN-Kinderrechtenverdrag het Vluchtelingenverdrag en het Europees Verdrag voor de bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM) van toepassing.

Het Ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V) heeft aangegeven geen cijfers over de hoeveelheid vluchtelingen- en migrantenkinderen op de BES-eilanden te kunnen leveren, al stelt zij dat er een goed beeld is van het aantal vluchtelingen omdat zij geregistreerd worden in de systemen van de IND. Alhoewel de problematiek nu nog niet urgent is en er een noodplan is opgesteld voor een eventuele grote vluchtelingenstroom naar Bonaire, zijn er in de praktijk geen formele opvanglocaties voor illegalen, daklozen en/of vluchtelingen. Kinderen op de vlucht zijn kwetsbaar voor uitbuiting, zeker ook wanneer zij niet in formele opvang verblijven. Die kwetsbaarheid geldt ook bij andere noodsituaties zoals die zich voordeden in de aanloop naar en na afloop van orkaan Irma.

Armoede

Uit het onderzoek van UNICEF in het Oost Caribisch gebied naar armoede onder kinderen is gebleken dat kinderen in de regio ten opzichte van volwassenen disproportioneel hard worden getroffen door armoede.² In elk land is armoede onder kinderen hoger dan armoede onder volwassenen, vooral in eenoudergezinnen met meerdere kinderen. Dit laatste komt overeen met de cijfers uit het jaarrapport 2017 Landelijke Jeugdmonitor: op basis van het huishoudensinkomen blijkt dat in Caribisch Nederland minderjarige kinderen in een eenoudergezin op een lager welvaartsniveau leven dan minderjarige kinderen in een tweeoudergezin. Stellen met minderjarige kinderen hadden in 2015 een doorsnee (oftewel mediaan) inkomen van 18,7 duizend dollar. In eenoudergezinnen met minderjarige kinderen was het inkomen met 11,6 duizend dollar fors lager. Het doorsnee inkomen van stellen zonder kinderen was ruim anderhalf keer zo hoog als het inkomen van eenoudergezinnen met minderjarige kinderen.

Ook het rapport van de Kinderombudsman verwijst veelvuldig naar armoede op de eilanden en de gevolgen voor kinderen. Volgens de Kinderombudsman zijn er door armoede kinderen die te weinig eten krijgen en onvoldoende kleding hebben. Ouders werken te veel vanwege de hoge kosten van levensonderhoud waardoor ze te weinig aandacht hebben voor hun kinderen. De stress vanwege geldproblemen leidt soms tot verkeerde keuzes zoals drankgebruik en huiselijk geweld.

Kindermishandeling

Het probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling in Caribisch Nederland is de afgelopen jaren in meerdere rapporten benoemd. Het meest recent in het rapport van de Kinderombudsman. In dit rapport wordt door ouders en professionals herhaald dat kindermishandeling, verwaarlozing en huiselijk geweld veelvuldig voorkomen op alle drie de eilanden.

Het is daarom hoopvol dat voor de periode 2017-2020 een bestuursakkoord is gesloten tussen de openbare lichamen van de BES-eilanden en het ministerie van VWS over de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Als prioriteiten voor beleid en uitvoering staan in dit akkoord genoemd: preventie

➤ wij bevelen aan dat

- de minister van J&V zich gaat inzetten voor het inzichtelijk maken van het aantal vluchtelingen- en migrantenkinderen op de BES-eilanden en hen formele opvang biedt waar nodig. Er zou monitoring plaats moeten vinden of kinderen voldoende bescherming wordt geboden.

➤ wij bevelen aan dat

- de Nederlandse overheid een gedegen onderzoek laat uitvoeren naar de omvang en aard van armoede onder kinderen in Caribisch Nederland en de gevolgen daarvan. Het is daarnaast belangrijk dat er maatregelen worden getroffen die specifiek op kinderen worden gericht, ook om de intergenerationele overdracht van armoede te doorbreken.
- de overheid het SZW-onderzoek naar de vaststelling van het bestaansminimum in Caribisch Nederland, waarvan publicatie steeds wordt uitgesteld, nu snel openbaar maakt en de regering op basis daarvan het niveau van de uitkeringen aanpast, zodat die beter aansluiten bij het bestaansminimum.

² UNICEF, Child Poverty in the Eastern Caribbean Area (december 2017). Dit onderzoek is uitgevoerd op de Caribische eilanden: Anguilla, Antigua en Barbuda, Barbados, Britse Maagdeneilanden, Dominica, Grenada, Montserrat, Saint Kitts en Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent en de Grenadines, Turks- en Caicoseilanden.

(bewustwording en voorlichting), deskundigheidsbevordering van professionals, het versterken van de hulpverlening en van de keten (waaronder veilige opvang voor slachtoffers), het inrichten van een laagdrempelige meldstructuur en het opstellen van een juridisch kader waarin bestaande wetgeving tot de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in kaart wordt gebracht.

Het juridisch kader is van belang, zodat duidelijk wordt welk beleid en regelgeving momenteel ontbreken, wat er nodig is in de toekomst om de aanpak te kunnen versterken en op welke termijn dit ingevoerd zou kunnen worden. De juridische analyse wordt onder verantwoordelijkheid van VWS uitgevoerd.

Het bestuursakkoord is per eiland nader uitgewerkt in een werkplan. Uit de brief van staatssecretaris Van Rijn aan de Tweede Kamer over de aanpak huiselijk geweld van 17 oktober 2017 blijkt dat deze werkplannen aansluiten bij aanpalende terreinen zoals armoede. Ook is er in de werkplannen specifieke aandacht voor de samenwerking tussen de hulpverleningsketen en de veiligheidsketen. De staatssecretaris heeft voor de uitvoering van het akkoord 4,5 miljoen euro ter beschikking gesteld voor de periode 2017 tot en met 2020.

Jeugdhulp

De Inspectie Jeugdzorg heeft een hertoets (augustus 2017) uitgevoerd bij de pleegzorg en gezinsvoogdij op Bonaire en de gezinsvoogdij en ambulante jeugdzorg op Sint Eustatius. Zij heeft geoordeeld dat de kwaliteit van deze voorzieningen is verbeterd en beoordeelde deze als voldoende. Ondanks dit oordeel 'voldoende', worden er aanzienlijke zorgpunten benoemd door de inspectie wat betreft onder andere de methodiek en bijbehorende processen in de pleegzorg, het wegwerken van wachtlijsten en in het beleid op en de deskundigheid van medewerkers over grensoverschrijdend gedrag. De inspectie stelde in de hertoets vóór 1 oktober 2017 geïnformeerd te willen worden over verbetermaatregelen en de termijn waarbinnen deze maatregelen worden doorgevoerd. De inspectie en de instellingen zijn momenteel in gesprek over deze maatregelen.

Wij spreken onze hoop uit dat deze verbeterplannen zullen leiden tot een zichtbare verbetering in de uitvoeringspraktijk van de jeugdhulp in Caribisch Nederland, en wij zullen de ontwikkelingen nauwgezet volgen.

Uitbuiting

Mensenhandel (waaronder van minderjarigen) en mensensmokkel heeft prioriteit in Caribisch Nederland. In 2017 is een integraal plan van aanpak opgesteld door de ketenpartners van de werkgroep mensenhandel en mensensmokkel Caribisch Nederland. Op Bonaire wordt in 2018 een training georganiseerd voor overheidspartners. Er zijn tot nu toe geen minderjarige slachtoffers van mensenhandel geïdentificeerd. Er is echter ook geen verplichting om gevallen van mensenhandel te melden bij CoMensha, en de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen heeft geen mandaat in Caribisch Nederland.

Het Ministerie van J&V heeft helaas geen cijfers voor Caribisch Nederland ter beschikking kunnen stellen. Volgens het rapport 'A Child is a child; Protecting children on the move from violence, exploitation and abuse' (UNICEF, 2017), vormen kinderen in het Caribisch gebied, met Centraal-Amerika, het hoogste aandeel van de geregistreerde slachtoffers van mensenhandel. Daarom moet er de komende jaren bij de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel aandacht blijven voor Caribisch Nederland.

Om slachtoffers van mensenhandel te kunnen identificeren is het noodzakelijk dat professionals in Caribisch Nederland worden getraind in het herkennen van minderjarige slachtoffers van uitbuiting.

Dit geldt zeker voor defensie- en politiemedewerkers die vanuit Nederland de rol hebben om hulp te verlenen na natuur- of humanitaire rampen in

➤ wij bevelen aan dat

- de afspraken tussen het Rijk en de openbare lichamen van het bestuursakkoord aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling nu ook daadwerkelijk uitgevoerd gaan worden, en dat er regelmatig gerapporteerd wordt aan de Tweede Kamer over de voortgang, met daarin specifiek aandacht voor de samenhang met andere beleidsterreinen als armoede en jeugdhulp;
- de regering investeert in het verzamelen van data over kindermishandeling voor Caribisch Nederland, zodat over een aantal jaren kan worden gemeten of de afspraken binnen het bestuursakkoord voor deze kinderen daadwerkelijk een positieve impact hebben gehad.

“Kinderen op de vlucht zijn kwetsbaar voor uitbuiting, zeker ook wanneer zij niet in formele opvang verblijven.”

Caribisch Nederland. Zij moeten in staat zijn om kinderen die kwetsbaar zijn voor uitbuiting te herkennen tijdens noodsituaties zoals bijvoorbeeld in de chaos direct voor of na orkanen en tijdens evacuaties wanneer er grotere risico’s zijn op mensenhandel.

Vanwege de kwetsbaarheid van het Caribisch gebied voor mensenhandel is het belangrijk om alert te blijven op het voorkomen van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Caribisch Nederland. De Nationaal Rapporteur zou hierin een rol kunnen spelen in Caribisch Nederland.

Zorgen

Terwijl het tegengaan van huiselijk geweld en kindermishandeling in Caribisch Nederland voor de regering prioriteit is, zijn er geen cijfers beschikbaar over jeugdhulp, kindermishandeling en jeugdreclassering. Ook op het terrein van migratie en uitbuiting is geen specifieke data over kinderen beschikbaar. Daardoor is de ernst van de situatie onvoldoende in beeld en monitoring niet mogelijk.

Kinderen in Caribisch Nederland worden al langere tijd disproportioneel getroffen door armoede. Zij krijgen te weinig eten en er is geen geld voor goede kleding. Ook lopen zij een groter risico op verwaarlozing of huiselijk geweld.

Vooruitgang

Beleidsmatig zijn belangrijke stappen gezet voor de kinderen op de BES-eilanden, zoals de aankondiging van het invoeren van jeugdstrafrecht en het sluiten van een bestuursakkoord huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor de uitvoering van het akkoord is voor de komende jaren 4,5 miljoen euro ter beschikking gesteld.

De kwaliteit van jeugdzorg en jeugdvoogdij op Bonaire is volgens de inspectie Jeugdzorg verbeterd, al zijn er nog zorgpunten rond de pleegzorg en de wachtlijsten. Er vinden gesprekken plaats over verbeteringen hierin.

➤ wij bevelen aan dat

- professionals in Caribisch Nederland worden getraind in het herkennen van minderjarige slachtoffers van uitbuiting, met name defensie- en politiemedewerkers die vanuit Nederland hulp verlenen na een ramp.

- de Nationaal Rapporteur het mandaat krijgt om ook onderzoek te doen in Caribisch Nederland.

En nu

Het ontwikkelen van een data-registratiesysteem om het welzijn van kinderen in Caribisch Nederland te monitoren moet hoog op de agenda van de Nederlandse regering worden gezet.

Nu de plannen gericht op het verbeteren van de bescherming van kinderen klaar zijn, is het tijd om deze ook daadwerkelijk te gaan uitvoeren. Daarvoor is ondersteuning vanuit de Nederlandse overheid hard nodig.

Onderzocht moet worden of kinderen op de vlucht voldoende bescherming krijgen.

Het bestaansminimum voor Caribisch Nederland moet zo snel mogelijk worden vastgesteld, zodat het niveau van de uitkeringen herzien kan worden.

Aandacht voor de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel voor Caribisch Nederland blijft noodzakelijk. Professionals hebben training nodig in het herkennen van minderjarige slachtoffers van uitbuiting.

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Samenvatting

Artikel 1 Definitie van het kind
Ieder mens jonger dan achttien jaar is een kind.

Artikel 2 Non-discriminatie
Alle rechten gelden voor alle kinderen, zonder uitzonderingen. De overheid neemt maatregelen om alle rechten te realiseren en moet ervoor zorgen dat elk kind wordt beschermd tegen discriminatie.

Artikel 3 Belang van het kind
Het belang van het kind moet voorop staan bij alle maatregelen die kinderen aangaan. De overheid moet het welzijn van alle kinderen bevorderen en houdt toezicht op alle voorzieningen voor de zorg en bescherming van kinderen.

Artikel 4 Realiseren van kinderrechten
De overheid neemt alle nodige maatregelen om de rechten van kinderen te realiseren en moet via internationale samenwerking armere landen hierbij steunen.

Artikel 5 Rol van de ouders
De overheid moet de rechten, plichten en verantwoordelijkheden van ouders en voogden respecteren. De ouders en voogden moeten het kind (bege)leiden in de uitoefening van zijn of haar rechten op een manier die past bij de leeftijd en ontwikkeling van het kind.

Artikel 6 Recht op leven en ontwikkeling
Ieder kind heeft het recht op leven. De overheid waarborgt zoveel mogelijk het overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7 Naam en nationaliteit
Het kind heeft bij de geboorte recht op een naam en een nationaliteit en om geregistreerd te worden. Het kind heeft het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen verzorgd te worden.

Artikel 8 Identiteit
Het kind heeft het recht om zijn of haar identiteit te behouden, zoals nationaliteit, naam en familiebanden. De overheid steunt het kind om zijn of haar identiteit te herstellen als die ontnomen is.

Artikel 9 Scheiding kind en ouders
Het kind heeft het recht om bij de ouders te leven en op omgang met beide ouders als het kind van een of beide ouders gescheiden is, tenzij dit niet in zijn of haar belang is. In procedures hierover moet naar de mening van kinderen en ouders worden geluisterd.

Artikel 10 Gezinshereniging
Ieder kind heeft recht om herenigd te worden met zijn of haar ouder(s) als het kind en de ouder(s) niet in hetzelfde land wonen. Aanvragen hiervoor moet de overheid met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandelen. Het kind dat in een ander land dan zijn of haar ouder(s) verblijft, heeft recht op rechtstreeks en regelmatig contact met die ouder(s).

Artikel 11 Kinderontvoering
Het kind heeft recht op bescherming tegen kinderonvoering naar het buitenland door een ouder. De overheid neemt ook maatregelen om ervoor te zorgen dat het kind kan terugkeren vanuit het buitenland als het ontvoerd is.

Artikel 12 Participatie en hoorrecht
Het kind heeft het recht om zijn of haar mening te geven over alle zaken die het kind aangaan. De overheid zorgt ervoor dat het kind die mening kan uiten en dat er naar hem of haar wordt geluisterd. Dit geldt ook voor gerechtelijke en bestuurlijke procedures.

Artikel 13 Vrijheid van meningsuiting
Het kind heeft recht op vrijheid van meningsuiting, dit omvat ook de vrijheid inlichtingen en

denkbeelden te verzamelen, te ontvangen en te verspreiden. Daarbij moet rekening gehouden worden met de rechten van anderen.

Artikel 14 Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst
Het kind heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de vrijheid deze te uiten. De overheid respecteert de rechten en plichten van ouders en voogden om het kind te (bege)leiden bij de uitoefening van dit recht op een manier die past bij zijn of haar leeftijd en ontwikkeling.

Artikel 15 Vrijheid van vereniging
Het kind heeft het recht om met anderen vreedzaam samen te komen, lid te zijn of te worden van een vereniging en een vereniging op te richten.

Artikel 16 Privacy
Ieder kind heeft recht op privacy. De overheid beschermt het kind tegen inmenging in zijn of haar privé engezinsleven, huis of post en respecteert zijn of haar eer en goede naam.

Artikel 17 Recht op informatie
Het kind heeft recht op toegang tot informatie en materialen van verschillende bronnen en in het bijzonder op informatie en materialen die zijn of haar welzijn en gezondheid bevorderen. De overheid stimuleert de productie en verspreiding hiervan en zorgt ervoor dat het kind beschermd wordt tegen informatie die schadelijk is.

Artikel 18 Verantwoordelijkheden van ouders
Beide ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Het belang van het kind staat hierbij voorop. De overheid respecteert de eerste verantwoordelijkheid van ouders en voogden, geeft hen ondersteuning en creëert voorzieningen voor de zorg van kinderen, ook voor kinderopvang als de ouders werken.

Artikel 19 Bescherming tegen kindermishandeling
Het kind heeft recht op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing zowel in het gezin als daarbuiten. De overheid neemt maatregelen ter preventie en signalering hiervan en zorgt voor opvang en behandeling.

Artikel 20 Kinderen zonder ouderlijke zorg
Een kind dat tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin kan opgroeien heeft recht op bijzondere bescherming. De overheid zorgt voor alternatieve opvang, zoals een pleeggezin of indien nodig een kindertehuis.

Artikel 21 Adoptie
Het belang van het kind moet voorop staan bij adoptie. Als er voor het kind geen oplossing mogelijk is in het eigen land, is internationale adoptie toegestaan. De overheid houdt toezicht op de adoptieprocedures en bestrijdt commerciële praktijken.

Artikel 22 Vluchtelingen
Een kind dat asiël zoekt of erkend is als vluchteling, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand ongeacht of hij of zij alleenstaand of bij zijn ouders is. De overheid moet proberen de ouders of andere familieleden van alleenstaande gevluichte kinderen op te sporen. Als dat niet lukt, heeft het kind recht op dezelfde bescherming als elk ander kind zonder ouderlijke zorg.

Artikel 23 Kinderen met een handicap
Een kind dat geestelijk of lichamelijk gehandicapt is, heeft recht op bijzondere zorg. De overheid waarborgt het recht van het gehandicapte kind op een waardig en zo zelfstandig mogelijk leven waarbij het kind actief kan deelnemen aan de maatschappij en zorgt voor bijstand om de toegang tot onder meer onderwijs, recreatie en gezondheidszorg te verzekeren.

Artikel 24 Gezondheidszorg
Het kind heeft recht op de best mogelijke gezondheid en op gezondheidszorgvoorzieningen. De overheid waarborgt dat geen enkel kind de toegang tot deze voorzieningen wordt onthouden. Extra aandacht is er voor de vermindering van baby- en kindersterfte, eerstelijnsgezond-

heidszorg, voldoende voedsel en schoon drinkwater, zorg voor moeders voor en na de bevalling en voor voorlichting over gezondheid, voeding, borstvoeding en hygiëne. De overheid zorgt ervoor dat traditionele gewoontes die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen, worden afgeschaft.

Artikel 25 Uithuisplaatsing
Een kind dat uit huis is geplaatst voor zorg, bescherming of behandeling van zijn of haar geestelijke of lichamelijke gezondheid, heeft recht op een regelmatige evaluatie van zijn of haar behandeling en of de uithuisplaatsing nog nodig is.

Artikel 26 Sociale zekerheid
Ieder kind heeft recht op voorzieningen voor sociale zekerheid.

Voorbehoud: Nederland geeft kinderen geen eigen aanspraak op sociale zekerheid maar regelt dit via de ouders.

Artikel 27 Levensstandaard
Ieder kind heeft recht op een levensstandaard die voldoende is voor zijn of haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de levensomstandigheden van het kind maar de overheid moet hen hierbij helpen met bijstand en ondersteuning zodat het kind op z’n minst voldoende eten en kleding en adequate huisvesting heeft.

Artikel 28 Onderwijs
Het kind heeft recht op onderwijs. Basisonderwijs is voor ieder kind gratis en verplicht. De overheid zorgt ervoor dat het voortgezet- en beroepsonderwijs toegankelijk is voor ieder kind, in overeenstemming met zijn of haar leerniveau. De overheid pakt vroegtijdig schooluitval aan. De handhaving van de discipline op school moet de menselijke waardigheid en kinderrechten respecteren. International samenwerking is nodig om analfabetisme te voorkomen.

Artikel 29 Onderwijsdoelstellingen
Het kind heeft recht op onderwijs dat is gericht op: de ontplooiing van het kind; respect voor mensenrechten en voor de eigen culturele identiteit, de waarden van het eigen land en van andere landen; vrede en verdraagzaamheid; gelijkheid tussen geslachten; vriendschap tussen alle volken en groepen en eerbied voor het milieu. Iedereen is vrij om een school naar eigen inzicht op te richten met inachtneming van deze beginselen en de door de overheid vastgestelde minimumnormen voor alle scholen.

Artikel 30 Kinderen uit minderheidsgroepen
Een kind uit een ethnische, religieuze of linguïstische minderheidsgroep heeft het recht om zijn of haar eigen cultuur te beleven, godsdienst te belijden of taal te gebruiken.

Artikel 31 Recreatie
Het kind heeft recht op rust en vrije tijd, om te spelen en op recreatie, en om deel te nemen aan kunst en cultuur. De overheid zorgt ervoor dat ieder kind gelijke kansen heeft om dit recht te realiseren en bevordert recreatieve, artistieke en culturele voorzieningen voor kinderen.

Artikel 32 Bescherming tegen kinderarbeid
Het kind heeft recht op bescherming tegen economische uitbuiting en tegen werk dat gevaarlijk en schadelijk is voor zijn of haar gezondheid en ontwikkeling of de opvoeding hindert. De overheid moet een minimumleeftijd voor arbeid en aangepaste werktijden en arbeidsvoorwaarden vaststellen.

Artikel 33 Bescherming tegen drugs
Het kind heeft recht op bescherming tegen drugsgebruik. De overheid moet maatregelen nemen zodat kinderen niet ingezet worden bij het maken of in de handel van drugs.

Artikel 34 Seksueel misbruik
Het kind heeft recht op bescherming tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. De overheid moet maatregelen nemen om kinderprostitutie en kinderpornografie te voorkomen.

Artikel 35 Handel in kinderen

Het kind heeft recht op bescherming tegen ontvoering en mensenhandel. De overheid onderneemt actie om te voorkomen dat kinderen worden ontvoerd, verkocht of verhandeld.

Artikel 36 Andere vormen van uitbuiting

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle andere vormen van uitbuiting die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37 Kinderen in detentie

Marteling en andere vormen van wrede, onmenselijke of ontrendende behandeling of bestraffing van het kind zijn verboden. Kinderen mogen niet veroordeeld worden tot de doodstraf of tot levenslange gevangenisstraf. Opsluiting van een kind mag alleen als uiterste maatregel en dan zo kort mogelijk. Als een kind wordt opgesloten, moet de rechter zo snel mogelijk beslissen of dat mag. Het kind heeft daarbij recht op juridische steun. Kinderen mogen niet samen met volwassenen opgesloten worden. Alle kinderen in detentie hebben recht op een menswaardige behandeling en op contact met hun familie.

Voorbehoud: in Nederland kan op kinderen vanaf zestien jaar het volwassenenstrafrecht worden toegepast.

Artikel 38 Kinderen in oorlogssituaties

Een kind in een oorlogssituatie heeft recht op extra bescherming en zorg. De overheid waarborgt dat kinderen jonger dan vijftien jaar niet voor militaire dienst worden opgeroepen.

Artikel 39 Bijzondere zorg voor slachtoffers

Een kind dat slachtoffer is van oorlogsgeweld of van uitbuiting, misbruik, foltering of een andere wrede, onmenselijke of ontrendende behandeling of bestraffing heeft recht op bijzondere zorg – in een omgeving die goed is voor het zelfrespect, de gezondheid en de waardigheid van het kind – om te herstellen en te herintegreren in de samenleving.

Artikel 40 Jeugdstrafrecht

Ieder kind dat verdacht, vervolgd of veroordeeld wordt voor een strafbaar feit heeft recht op een pedagogische behandeling die geen afbreuk doet aan de eigenwaarde en de menselijke waardigheid van het kind, die rekening houdt met de leeftijd van het kind en die de herintegratie en de opbouwende rol van het kind in de samenleving bevordert. Ieder kind heeft recht op een eerlijk proces en op juridische bijstand. De overheid houdt kinderen zoveel mogelijk buiten strafrechtelijke procedures.

Voorbehoud: in Nederland krijgt een kind bij lichte overtredingen soms geen juridische bijstand.

Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinder- prostitutie en kinderpornografie bij het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Artikel 1 Verbod op de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie

De verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie is verboden.

Artikel 2 Toepassingsgebied

- Verkoop van kinderen is iedere handeling of transactie waarbij een kind wordt overgedragen door een persoon of groep personen aan een andere persoon of groep personen tegen betaling of een andere vorm van vergoeding.
- Kinderprostitutie is het gebruik van een kind bij seksuele handelingen tegen betaling of

een andere vorm van vergoeding.

- Kinderpornografie is elke afbeelding, op welke wijze dan ook, van een kind dat betrokken is bij, werkelijke of gesimuleerde, expliciete seksuele gedragingen of elke afbeelding van het geslachtsorgaan van een kind voor primair seksuele doeleinden.

Artikel 3 Definitie van de verkoop van kinderen

De overheid zorgt er voor dat verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie strafbaar is en dat personen of rechtspersonen die zich daar schuldig aan maken strafrechtelijk vervolgd worden. De overheid zorgt voor waarborgen in adoptieprocedures.

Artikel 4 Rechtsmacht

De overheid regelt de rechtsmacht als de strafbare feiten pleegd worden in Nederland of als de vermoedelijke dader Nederlander is, in Nederland woont of als het slachtoffer Nederlands is.

Artikel 5 Uitleveringsdelicten

Een land kan een ander land verzoeken tot uitlevering van een persoon die verdacht wordt van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie. Dit kan op grond van een uitleveringsverdrag tussen beide landen, maar ook op basis van dit Facultatief Protocol.

Artikel 6 Bijstand verlenen en wederzijdse rechtshulp

Landen die partij zijn bij dit Facultatief Protocol ondersteunen elkaar zo veel mogelijk bij onderzoek naar de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie, de straf- en uitleveringsprocedure en het verzamelen van bewijsmateriaal.

Artikel 7 Beslaglegging

De overheid zorgt voor maatregelen om beslag te kunnen leggen op documenten, en andere hulpmiddelen die gebruikt worden bij de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie en op de opbrengsten hiervan. De overheid zorgt ook voor maatregelen om panden die gebruikt zijn voor het plegen van deze strafbare feiten tijdelijk of definitief te sluiten.

Artikel 8 Bescherming van de rechten en belangen van het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure**lid 1 Passende maatregelen ter bescherming van minderjarige slachtoffers**

De overheid dient de rechten en belangen van kinderen die het slachtoffer zijn van verkoop, prostitutie en/of pornografie te beschermen door:

- de kwetsbaarheid en speciale behoeften van minderjarige slachtoffers en getuigen te erkennen;
- te zorgen voor speciale procedures voor minderjarige slachtoffers;
- minderjarige slachtoffers te informeren over hun rechten en hun rol in de strafrechtelijke procedure;
- in overeenstemming met de procesregels in het nationale recht, rekening te houden met de opvattingen, behoeften, zorgen en belangen van minderjarige slachtoffers;
- te bieden aan minderjarige slachtoffers gedurende de gehele strafrechtelijke procedure;
- de identiteit en persoonlijke levenssfeer van minderjarige slachtoffers te beschermen;
- te zorgen voor bescherming van minderjarige slachtoffers en hun familie tegen intimidatie en represailles;
- te voorkomen dat de uitvoering van rechterlijke uitspraken over toekenning van schadeloosstelling onnodige vertraging oploopt.

lid 2 Leeftijd slachtoffer

Onzekerheid over de leeftijd van het slachtoffer mag geen beletsel vormen voor het instellen van een (strafrechtelijk) onderzoek.

lid 3 Belang van het kind

In de strafrechtelijke procedure vormen de belangen van het minderjarige slachtoffer de eerste overweging.

lid 4 Deskundigheid beroepskrachten

De overheid zorgt dat personen die werken met minderjarige slachtoffers passende scholing krijgen op het gebied van recht en psychologie.

lid 5 Bescherming van bij de hulpverlening betrokken personen en organisaties

De overheid zorgt, waar nodig, voor de bescherming van de veiligheid en integriteit van personen of organisaties die betrokken zijn bij de preventie, bescherming van en/of hulpverlening aan slachtoffers.

lid 6 Eerlijk en onpartijdig proces

Geen enkele bepaling in dit artikel wordt zodanig uitgelegd dat deze schadelijk of onverenigbaar is met de rechten van de verdachte op een eerlijk en onpartijdig proces.

Artikel 9 Preventie, opvang en hulpverlening**lid 1 Preventie**

De overheid zorgt voor maatregelen en programma's ter preventie van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie.

lid 2 Publieksvoorlichting

De overheid informeert de samenleving over preventieve maatregelen en over de schadelijke gevolgen van verkoop van kinderen, prostitutie en kinderpornografie voor minderjarigen. In de publieksvoorlichting en het onderwijs hierover worden minderjarigen en minderjarige slachtoffers betrokken.

lid 3 Herstel en reïntegratie van minderjarige slachtoffers

De overheid waarborgt dat minderjarige slachtoffers alle passende ondersteuning krijgen, waaronder ondersteuning bij volledige reïntegratie in de samenleving en lichamelijk en psychisch herstel.

lid 4 Schadeloosstelling

De overheid waarborgt dat minderjarige slachtoffers toegang hebben tot schadeloosstellingsprocedures.

lid 5 Verbod op promotie verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie

De overheid zorgt voor een verbod op het vervaardigen en verspreiden van materiaal ter promotie van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie.

Artikel 10 Internationale samenwerking

Alle landen die partij zijn bij dit Facultatief Protocol werken samen om de verkoop van kinderen, kinderprostitutie, kinderpornografie en kindersekstoerisme te voorkomen, op te sporen, te onderzoeken, te vervolgen en te bestraffen, een multisectorale en gecoördineerde aanpak te bevorderen en minderjarige slachtoffers bij te staan bij hun herstel en reïntegratie. De landen werken ook intensief samen en ondersteunen elkaar om de oorzaken van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en/of kinderpornografie, zoals armoede en onderontwikkeling aan te pakken.

Jaarbericht Kinderrechten 2018

Het Jaarbericht Kinderrechten 2018 is een gezamenlijke uitgave van UNICEF Nederland en Defence for Children. © juni 2018

UNICEF Nederland
Postbus 95375
2509 CJ Den Haag
www.unicef.nl

Defence for Children
Postbus 11103
2301 EC Leiden
www.defenceforchildren.nl

Teksten

Migratie:
mr. drs. Jantine Walst

Jeugdhulp:
mr. Maartje Schulte

Uitbuiting:
drs. Iara de Witte en
drs. Celine Verheijen

Kindermishandeling:
drs. Marjon Donkers en
mr. drs. Ytje Hokwerda

Jeugdstrafrecht:
mr. Maartje Berger

Caribisch Nederland:
drs. Hanneke van Diepen
en drs. Marlies Filbri

Kaders met samenvattingen:
drs. Laura Westendorp

Eindredactie en coördinatie:
mr. drs. Jantine Walst en
drs. Hanneke van Diepen

Fotografie

Cover: Bureau Drijf/Elard Pijnaken
Pagina 46:
Nienke Coumou

Overige beelden:
UNICEF Nederland/
G. Schoonewille

De kinderen op de foto's zijn niet de kinderen waar in de tekst over wordt geschreven.

Ontwerp

Sazza

Druk

Printgarden

Oplage

1.000

Gratis exemplaren zijn te downloaden via:
www.kinderrechten.nl

